

منطق / عربی

urjūzat-un fi 'ilm-il mantīq = al-qaṣīdat-ul muṣra'a =
al-qaṣīdat-ul muzdawaja = mīzān-un naẓar = az-zajz-ul
mantīqī

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۳۷ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

در آن آمده: «قد سال الشيخ الرئيس السهل xx ذاك الذي تم
لديه الفضل»؛ نیز: «فياعلى اجعله ظهر القلب xx حتى اذا بلغت
سن اللب».

آغاز: الحمد لله لذی لعبدہ xx نیل السنال له فی حمدہ
انجام: لما حددناه فحد ناقص xx او هو رسم ناقص لا خالص /
فلنختم الآن الكتاب حسبما xx فقد نظما العلم فيه نظما
چاپ: تهران، مکتبه الجعفری، بی تا؛ در منطق المشرقین (قاهره:
۱۹۱۰م)

شرح و حواشی:

۱- شرح ارجوزه المنطق؛ سلامه، ابراهیم بن احمد (۱۲-)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۰۶/۵

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج
ترباکی مقوایی، ۸گ (۱۲۹پ-۱۳۶ر)، ۱۹ سطر (۱۳×۴/۵)،
اندازه: ۱۹/۵×۹/۵سم [ف: ۸-۷۴۱]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۴/۵

آغاز: بسمله. و به توکلی و الحمد لله رب العالمین. .. هذه رسالة
منظومة في المنطق للشيخ الرئيس حجة الحق ابي علي الحسين بن
عبدالله [بن] سينا كتبها الى الشيخ الرئيس الفاضل سهل نور الله
مضجعها وقد كان اليه منه الايات.

کا: نعمة الله سبزواری اردبیلی، تا: ۱۰۳۱ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد:
تیماج سرخ ضربی زرکوب، ۱۷گ (۲۱۵-۲۳۲)، ۲۰ سطر
(۱۴/۵×۵)، اندازه: ۱۹/۵×۹/۵سم [ف: ۱۱-۲۰۸۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۱۶۸/۲

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج
مشکی ضربی منقوش، ۲۱ سطر (۱۲/۵×۲۱)، قطع: وزیری، اندازه:
۱۷×۲۷سم [ف: ۱۷-۴۶]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۷۷/۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: محمدرضا حاجی محمود اصفهانی، تا: قرن ۱۳؛
رکابه دار؛ جلد: تیماج سرخ، ۷ص (۱۹۲-۱۹۸)، ۲۵ سطر، اندازه:
۱۹×۳۰سم [ف: ۴۴-۱۱۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۵۴

آغاز و انجام: برابر
خط: تعلیق، بی کا، بی تا؛ کاغذ: سمرقندی کلفت، جلد: تیماج
ترباکی ضربی مقوایی، ۳گ (۳۳۰-۳۳۲پ)، ۳۱ سطر، اندازه:
۱۳×۲۳سم [ف: ۶-۲۴۲۳]

= ارجوزه فی الرضاع < الرضاعة

= ارجوزه فی السور المکیة و المدنیة < نزول القرآن (ارجوزه)
= ارجوزه فی شرح الیاقوت فی علم الکلام < الاصول الکلامیة
(ارجوزه)

= ارجوزه فی [الشعبذة] و الرمل < ارجوزه فی علم اشکال
الشعباذ

= ارجوزه فی الصرف < نظم الآلی

= ارجوزه فی الصور الفلکیة < نظم صور الکواکب

= ارجوزه فی الطب < الطب (ارجوزه)

= ارجوزه فی الطب < المجربات من الاحکام النجومیة و
القواعد الطبیة

= ارجوزه فی العدد < منظومة فی العدد

● ارجوزه فی علم اشکال الشعباذ = ارجوزه فی

[الشعبذة] و الرمل / رمل / عربی

urjūzat-un fi 'ilm-i askāl-iš ša'baḍ = urjūzat-un fi-š
ša'baḍa wa-r raml

امینی، محمد، ق ۱۲ قمری

amīnī, mohammad (- 18c)

منظومه ای است در ۲۷ بیت، در شعبده و رمل. سراینده در آغاز
آن چنین آورده است: «فایده تتضمن علم اشکال الشعباذ من نظم
الفقیر.. احمد ربی عدد الرمال xx فی حالی الصحة و الاعلال / و
بعد ها ک صورت الشعباذ xx لتفهم الحکم بلا استاذ / نظماً اتی
کالکوکب النهاری xx من الامینی علی الاسرار / ان رمت تدری
ای عضو الما xx و ممم هذا فاضرب الرمل لما ...». این منظومه
را سراینده، در سال ۱۱۰۶ق سروده است. ناظم آن، مالک نسخه
نیز بوده و تملک وی به سال ۱۱۰۲ق در پشت برگ آغازین
نخستین رساله این مجموعه آمده است.

قیم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵۱۷۶/۳

آغاز: احمد ربی عدد الرمال xx فی حالی الصحة و الاعلال؛
انجام: قد تمت الارجوزه الغریبة xx عجیبة فی غایة العذوبة /
الحمد لله علی الختام xx ثم صلاة الله بالسلام.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی تا؛ ترقیمه در آغاز نسخه: «فایده
تتضمن علم اشکال الشعباذ من نظم الفقیر الی الله تعالی محمد
الامینی نسبة الحنفی مذهباً عفی عنه»، ترقیمه در پایان نسخه: «تمت
بحمدالله تعالی وعونه فی سنة ۱۱۰۶». یادداشتی در ۱۳ محرم
الحرام در پایان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه ای ضربی با
ترنج، ۲۱×۱۵/۵، ۲گ (۱۶۹-۱۷۰)، جمعاً ۲۷ سطر، اندازه:
۱۵/۵×۲۱سم [ف: ۳۸-۵۳۱]

● ارجوزه فی علم المنطق = القصیدة المصرة =

القصیدة المزدوجة = میزان النظر = الزج المنطقی /

فرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276240

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۲۰۱۲

● حقیقت وجود / فلسفه / عربی

haqīqat-e vojūd

احسائی، احمد بن زین الدین، ۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ قمری
ahsā'ī, ahmad ebn-e zayn-od-dīn (1753 - 1826)

شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۷۷۱/۴

خط: نستعلیق شکسته، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴گ (۸۱-پ-۸۴)،

اندازه: ۲۰/۵×۱۵سم [ف: ۳-۱۱۵]

بحثی است در حقیقت اشیاء از جنبه عرفانی و فلسفی، در آغاز مختصری از اصول اعتقادی را می آورد، پس از آن در حقیقت افلاک و نفس انسان و چگونگی تصفیه باطن و جز اینها بحث می کند. نام کتاب چنانکه ذکر شد پشت نسخه آمده و در آن شک داریم. این کتاب به نام ابراهیم خان والی عثمانی در بغداد نوشته شده است. (گویا نسخه ای باشد که به والی تقدیم شده است)

قم؛ گلپایگانی؛ شماره نسخه: ۳۵۸۶-۱۸/۱۰۶

آغاز: بنور معرفت و حکمت مزین و منور داشته ... و بعد چون بعون عنایت حکیم بی علت و کریم بی منت؛ انجام؛ و قانون و قاعده بدسازد که پیش از آن نبوده باشد و اگر بوده باشد. خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ مجدول؛ جلد: تیماج مشکى، ۶۶گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۴×۲۰سم [ف: ۳-۱۶۴۶]

● حقیقت وجود / فلسفه / فارسی

haqīqat-e vojūd

مؤلف در رساله حاضر به بیان این مسئله می پردازد که آیا وجود میان واجب و ممکن مشترک لفظی یا معنوی است و حقیقت وجود چیست؟ سپس در رساله آراء حکما مشاء و حکما اشراق متکلمین و اشاعره و صوفیه در کثرت و وحدت وجود مورد بحث و بررسی قرار گرفته و عباراتی از شیخ محیی الدین بن عربی در وحدت وجود و وحدت موجود در ادامه بررسی نظر صوفیه نگاشته شده است.

● حقیقت و کیفیت سلسله موجودات و تسلسل اسباب و مسببات = سلسله موجودات و تسلسل اسباب و مسببات / فلسفه / فارسی

haqīqat va keyfiyat-e selsele-ye mowjūdāt va tasalsol-e asbāb va mosabbebāt

؟ ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۹۳۷۰ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sinā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

پرسش و پاسخ هایی است به روش فلسفه مشائی در چگونگی رشته هستی و پیدایش موجودات جهان. در این کتاب علت آفرینش موجودات بدین گونه شرح داده شده: «خدا چون می خواست آشکار گردد عقل را آفرید و عقل بوسیله نفس و نفس بوسیله طبیعت کل و عنصر کل آشکار گردید». در سلسله انتشارات انجمن آثار ملی (شماره ۱۷) در جزو آثار فارسی منسوب به شیخ چاپ شده است لکن در هیچ یک از نسخ رساله سرگذشت نام آن مذکور نیست و نثر فارسی آن دور از سبک نثر دانش نامه علائی است. (مهدوی)

آغاز: بسمله و له الحمد دایما و کفی جوده ... با کرم دوستی که دوستی وی خدای را بود نه ریا را، درخواست تا در حقیقت و کیفیت سلسله موجودات و تسلسل اسباب ...

انجام: ترتیب بدایت و اعادت و شرح این هر دو طریق عمرها باید و وقتهای مساعد، اما بر سیل اجمال این قدر گفته شد. و الله اعلم بحقایق الاشیاء تمت بعون الله

چاپ: در جشن هزاره ابن سینا در ۱۳۷۱ ق به کوشش دکتر موسی عمید؛ نیز تهران، انجمن آثار ملی: ۱۳۳۱ش

[فهرست مصنفات ابن سینا، مهدوی ۱۵۹، ص ۲۷۰؛ الذریعة ۲۱۷/۲؛

فهرستواره منزوی ۱۶۸/۶؛ دنا ۷۰۵/۴]

۱. کاشان؛ عاطفی، افشین؛ شماره نسخه: ۸۱/۷

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۴۴۱/۳

آغاز: ل - آیا وجود میان واجب و ممکن مشترک است باشترک لفظی و معنوی؛ انجام: وجود هذا الوجود و یلزم التسلسل قلت لا ضیر فی ذلك لانه تسلسل.

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ ضمیمه رساله: در اوراق ۱۰۲پ و ۱۰۳ و ۱۰۴ مسئله ای در بیان مقدار رطل و مد و صاع شرعی و بیان نصاب زکات غلات و غیره در سال ۱۲۲۶ق نوشته شده است، آغاز: مقدار رطل شرعی و مد شرعی و صاع شرعی ...، انجام: «تا هر قدر که بالا رود و در هر صدی یک گوسفند است»؛ کاغذ: فرنگی، الوان، جلد: تیماج تریاکی، ۹گ (۹۶-۱۰۴)، اندازه: ۲۱×۱۵/۵سم [ف: ۱۲-۲۵۳]

● حقیقت و چگونگی و کیفیت مسجد الحرام / -

haqīqat va čegūnegī va keyfiyat-e masjed-ol-harām

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۸۹/۶

خط: نستعلیق چلیپا، بی کا، تا: ۱۲۵۴ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکى، ۱گ (۱۶۴ر و پ)، ۱۵ سطر (۱۴×۶)، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱۶-۱۳۳]

حقیقت وحدت < نور وحدت

● حقیقت و طریقت / عرفان و تصوف / فارسی

haqīqat va tariqat

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد سیزدهم؛ به کوشش مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276251

استاد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲

۱۱۲۰ق؛ گک (۶۵-۶۷پ)، اندازه: ۱۹×۱۲/۵سم [محدث ارموی

مخ: ۲-۶۲۶]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۹۵/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حسن بن علاءالدین محمد طیب تنکابنی، تا:

۱۱۴۹ق؛ تملک: میرزا آقا خان؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکى، گک

قهوهای، ۱۰ص (۲۶۷-۲۷۶)، ۱۴ سطر (۱۲/۵×۶)، اندازه:

۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۹-۱۲۶۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۶۹۸/۶

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۰۸ق، از روی نسخه شنبه ۱ ربیع الاول

۱۹۹۷در خدمت مصنف؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکى، گک

(۶۳-۶۵ر)، ۱۹ سطر (۱۳×۸)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۱۶-۶۷۵]

۴. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۸۱۱/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن محمد نصیر هزار جریبی، تا:

۲۳ شوال ۱۲۲۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکى، گک (۹۶

و پ)، ۲۷-۳۶ سطر (۱۸×۷/۵)، اندازه: ۱۰×۲۰سم [ف: ۱۰۹]

۵. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۴۶۵/۳

آغاز: برابر؛ انجام: و من اصدق شاهد علیه (گویا ناقص است)

در فهرست با عنوان «النفس» آمده؛ خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛

گک (۱۰۱-ار-۱۰۲پ) [ف: ۵-۷۲۳]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۶۴۳۱/ض

آغاز: برابر

بی کا، بی تا؛ ۵ص [ف: ۴-۳۰]

● حقیقت نفس انسانی و حکمت خلقت / کلام و اعتقادات

فارسی

haqīqat-e nafs-e ensāni va hekmat-e xelqat

؟ طالب اسیری

tāleb-e asīrī

حقیقت نفس انسانی و حکمت خلقت و تعریف علم ظاهر و باطن و ابطال مذهب جبر و اثبات عذاب روحانی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۲۶/۵

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ کاغذ: پسته‌ای، جلد: میشن آلبالویی،

گک (۱۷-۱۹ر)، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۵-۲۸۴]

● حقیقة النفس و قواها / فلسفه / عربی

haqīqat-un nafs wa quwā-hā

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۲۳۷۷/۱۶

شیواز؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲-۱۵/ح

آغاز: برابر؛ انجام: بیغرض تر نیست از من در جهان xx ای پسر

عم از کهان و از مهان / هر چه من گفتم سمعنا گو جواب xx یا

بن عم و الله اعلم بالصواب

خط: نستعلیق، کتاب = مؤلف، تا: ۱۳۴۹ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد:

مقوا با تیماج مشکى، ۱۴گک، ۱۲ سطر (۱۴/۵×۹)، اندازه:

۱۷/۵×۱۱سم [ف: ۱-۲۰]

● حقیقة النفس / عرفان و تصوف / عربی

haqīqat-un nafs

حموی، محمد بن مؤید، ۵۸۶ - ۶۴۹ قمری

hamavī, mohammad ebn-e mo'ayyed (1191 - 1252)

گفتاری است عرفانی کوتاه، درباره نفس، بخش بندی نشده.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۵۱۸/۴

آغاز: بسمله الحمد لله السدید. قوله: الشدید حوله، المجدید طوله ...

و بعد، فلیعلم السائل عن حقیقة النفس و معرفتها و الاحوال التي

یتعلق بها، و المنازل التي ترتب علیها؛ انجام: لو لا ان السائل اهل

لذلك لما ایتدرت الی هذا الکلام خوفاً من تضییع الوقت. کتبه

محمد بن الحموی فی جواب سئوال و استدعاء داعی. و قوله الله

تبارک و تعالی و ما قدر الله حق قدره، یقتدر لذلك. تمت.

خط: نستعلیق تحریری، بی کا، تا: قرن ۱۱ سپس «الذکر؛ حقیقة

الذکر» از همو؛ گک (۱۲-۱۳پ) [ف: ۳-۱۱۴]

● حقیقة النفس = تجرد نفس ناطقه / فلسفه / عربی

haqīqat-un nafs = tajarrod-e nafs-e nāteqe

لاهیجی، حسن بن عبدالرزاق، ۱۰۴۵ - ۱۱۲۱ قمری

lāhījī, hasan ebn-e 'abd-or-razzāq (1636 - 1710)

در رد گفتار کسی که تجرد نفس را نپذیرفت و ابطال دلیل های

او و سپس اثبات تجرد نفس و جنسیت حیوان.

آغاز: بسمله الحمد لله الذی برحمته ینجلی ظلمة کل باطل و

بحکمته ینحل عقل کل مشکل ... اما بعد فیقول ... حسن بن

عبدالرزاق ... انه قد بلغنی تعلیقة انیقة و تزویقه رشیقة تفصح عن

الاقوال فی النفس الناطقة للانسان و ینطق عن بطلان جنسیة

الحیوان و اشیر ایضاً الی تحریر ما یخطر ببالی من الجواب عما

یتضمنه مقالة هذا الباب

انجام: و ان کان مطلق التعقل مشترکاً بین کثیرین و الحمد لله رب

العالمین و السلام علی محمد و آله الطاهرین

[دنا ۷۰۴/۴ (۴ نسخه)]

۱. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۴۰۵۰/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی بن محمد علی، تا: ربیع الثانی

فهرستگان نسخه های خطی ایران (ف)؛ جلد سیزدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276251

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۵۰/۱۵

آغاز: گفتار در حکومت ملوک بنی امیه که اول ایشان معاویه بن ابوسفیان بود؛ انجام: پایان: که پیش از او هیچ آفریننده بر آن اقدام نکرده بود.

خط: نسخ و نستعلیق، کا: محمد صادق بن ملا عبدالمحمد، تا: ۱۲۴۸ق، جا: فریدن اصفهان؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج ماشی، ۱۰ص (۲۹۶-۳۲۶)، ۱۷ سطر (۱۷/۵×۱۰)، اندازه: ۲۰/۵×۳۴سم [ف: ۶-۶۶]

● حکومت جواسم در بندر لنگه / تاریخ ایران / فارسی

hokūmat-e javāsem dar bandar-e lenge

سدید السلطنه، محمد علی بن احمد، ۱۲۹۱ - ۱۳۶۲
قمری

sadīd-os-sāltane, mohammad 'alī ebn-e ahmad (1874 - 1943)

به دستور: حسین قلی خان نظام السلطنه مافی وزیر مالیه تاریخ تألیف: ۱۳۱۶ق؛ محل تألیف: بندر لنگه فصل در تحقیق جواسم دارد و حکومت آنها. [راهنمای کتاب ۱۸:۵۶ و ۸۶۸؛ فهرستواره منزوی ۲/۹۵۴؛ دنا ۴/۷۴۷]

۱- تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۹۷/۲

خط: نستعلیق، کا: احمد بن حاج محمد باقر نوری مازندرانی، تا: ربیع الاول ۱۳۱۸ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۲ص، ۲۰ سطر (۱۶/۵×۱۱/۵)، اندازه: ۲۰×۱۶سم [ف: ۱۷-۳۶۳]

۲- تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۳۸۸/۴ و ۹۳۸۸/۲-۴
خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۱۷ص، اندازه: ۲۲×۱۴سم [ف: ۱۷-۳۶۰] و [ف: ۳-۱۱۹]

● الحکومة فی حجج المثبتین للماضی میداً زمانياً =

النهاية و اللانهاية = التناهي و اللاتناهي / فلسفه / عربی
al-ḥukūmat fī ḥujaj-il muṭbiṭīn li-l-māḍī mabda'-'an zamānī-yan = an-nihāya wa-l lā-nahāya = at-tanāhī wa-l lā-tanāhī

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

قواتی این رساله را با نام «النهاية و اللانهاية = حجج المثبتین للماضی میداً زمانياً» آورده و دکتر مهدوی نام «الحکومة فی حجج المثبتین» را ترجیح داده است. دارای یازده «فصل»: ۱. تعدید اصناف المقدمات من جهة موادها؛ ۲. تعریف حال القضية التي موضوعها غير موجود و ان الايجاب و السلب كيف يكون فيها؛ ۳. تعریف صور قیاسات هی اولی بقیاسات بان يحل اليها القیاسات التي نحن فی تعریف احكامها؛ ۴. اخراج القیاسات التي نحن فی تعریف احكامها من القوة الى الفعل وردها الى القران

hokūmat-e amīr-e mo'menān 'alī

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۲/۱۷-ف

نسخه اصل: حسین چلبی ش ۱۱۸۴؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۷۵۶ق [فیلمها ف: ۱-۴۲۰]

● حکومت انگلیس در هند (ترجمه) / تاریخ / فارسی

hokūmat-e engelis dar hend (t.)

نامه نگار، علی بن رضا، ق ۱۹ میلادی

nāme-negār, 'alī ebn-e rezā (- 19c)

از: بارن یارشو دوپان؛ مترجم: علی بن رضای نامه نگار تاریخ ترجمه: ۱۲۹۶ق
اهداء به: ناصرالدین شاه

این کتاب حاوی یک دوره تاریخ استعمار انگلیس در هندوستان است و در آن از آغاز ورود انگلیسی ها به هند آغاز بحث می شود و سپس از طغیان هندی ها و کوششی که آنها برای رهایی از قید استعمار کرده اند بحث مفصل به میان می آید. اصل کتاب یعنی متن مورد ترجمه به سال ۱۸۴۴ میلادی تألیف شده و نویسنده علاوه بر ورود انگلیسی ها از حمله سایر خارجیان به هند خاصه حمله نادر مطالبی می آورد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۶۷۳

آغاز: کتاب اول در باب ظهور اقتدار انگلیس ها در پلیتیک در خاک هندوستان؛ انجام: ملکه انکس هستم که خداوند مرا میان مللی فرستاده است که بر آنها غضب فرموده است
جلد اول؛ خط: شکسته نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۹۶ق؛ با سرلوح مذهب، مجدول؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مخمل سبز، ۱۵۹گ، ۱۶ سطر (۲۴×۱۳)، اندازه: ۳۲/۵×۲۱سم [ف: ۴-۱۵۰]

● حکومت بنی امیه و بنی عباس / تاریخ / فارسی

hokūmat-e banī-omayye va banī-'abbās

از حکومت بنی امیه آغاز سخن می کند و از ابتدای امر آنها و اعمالی که معاویه برای به دست آوردن حکومت کرد سخن می گوید و پس از آن حکومت یکایک خلفای اموی را برمی شمارد و در وقت بیان خلافت یزید بن معاویه داستان کربلا و حوادث بعد از کربلا و قیام های ضد یزید را ذکر می نماید و چون از ذکر حکومت خلفای بنی امیه فارغ می آید به قیام سفاح و ابومسلم خراسانی می پردازد و از آنجا به شرح حکومت عباسیان می رود و ابتدای از ابومنصور دوانیقی سخن می گوید و بعد یک یک خلیفه ها را برمی شمرد تا به هارون الرشید می رسد. بعد از مظالم هارون الرشید نسبت به شیعیان سخن می راند و سپس حکومت عباسی را ادامه می دهد تا به خلافت المعتصم بالله می رسد. در این قسمت داستان او به پایان می رود.

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛؛ جلد سیزدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276251

۱۳۹۱/۲۰۱۲ جمهوری اسلامی ایران

نسخه ما گویا در انجام افتاده و می‌رسد بدینجا «و علی بن ابی طالب (ع) نیکو میگوید اوله نطفه ... قدره»؛ خط: نستعلیق، بی‌کاء، بی‌تا؛ چنانکه در نسخه ما هم آمده از ابن سینا دانسته‌اند و نباید باشد؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ص ۸ (۵۱-۵۸)، ۲۳ سطر (۲۲×۱۱/۵)، اندازه: ۱۷×۲۸ سم [ف: ۹ - ۱۴۸۴]

● حکمة الموت / فلسفه / فارسی

hekmat-ol mowt

عين القضاة، عبدالله بن محمد، ۴۹۲ - ۵۲۵ قمری
'ayn-ol-qozāt, 'abd-ol-lāh ebn-e mohammad (1100 - 1132)

همان رساله قبل منسوب به ابن سینا که در نسخه حاضر به عین القضاة همدانی نسبت داده شده.
[نسخه‌های منزوی ۷۸۳/۲؛ دنا ۷۳۹/۴]

قم؛ گلبایگانی؛ شماره نسخه: ۴۴۶/۳ - ۳/۱۶۶

آغاز: بسمله بیاید دانست اول چیزی که بر بندگان واجب آمد شناخت خداست که واحد حق و قدیم مطلق است و واجب الوجود به حق او را گوئیم دویم ایمان آوردن بانبیاء؛ انجام: و این رساله به اصطلاح حکما نبشته ام که درخور علم تو باشد و از سخنان دیگر عنان کشیده داشته ام تا تو رافهم شود و در این سخنها چون به عمل مستعد شوی تمهیدات ما همیخوان باقی تو را آنجا گشاده گردد.

خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: پنجشنبه ۱۵ شوال ۱۰۸۳ق؛ ۱۱گ، ۲۸ سطر [ف: ۳ - ۱۶۵۹]

● حکمة الموت / کلام و اعتقادات / فارسی

hekmat-ol mowt

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری
faxr-e rāzi, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۶/۸-ف
نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۲۱؛ کتا: عبدالرزاق بن عبدالکریم، بی‌تا [فیلها ف: ۱ - ۴۶۷]

● حکمة الموت / متفرقه / فارسی

hekmat-ol mowt

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۲۵/۶
آغاز: در بیان حکمت مرگ. مرگ فعل حق است و فعل حق باطل نبود؛ انجام: و اگر چه حکمتها بر آن بسیار است. خط: نستعلیق چلیپا، بی‌کاء، تا: قرن ۱۱؛ چلیپا؛ ۲گ (۹۴-۹۵)، ۱۶ سطر (۱۲×۵)، اندازه: ۱۰×۱۷ سم [ف: ۸ - ۵۲۷]

● الحکمة المشرقية / فلسفه / عربی

al-hikmat-ul mašriqiyya

نقلی از الحکمة المشرقية فخررازی با منقولاتی دیگر از او در سحر و جادو.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۲/۵

خط: نسخ، بی‌کاء، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج تریاکی، اص (۱۲۸)، ۱۴ سطر (۱۱×۶)، اندازه: ۱۰×۱۶ سم [سن: ف: ۱ - ۴۴]

● حکمة الموت / فلسفه، عرفان و تصوف / فارسی

hekmat-ol mowt

؟ ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sinā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

یکی از رسالات فلسفی منسوب به بوعلی سیناست در حکمت و سبب مرگ که نباید از وی باشد و بی‌شابهت به رساله ۲۹ از رسالات اخوان الصفا نیست، و این رساله غیر از رساله «دفع الغم من الموت» منسوب به بوعلی است.

آغاز: بیاید دانستن که اول چیزی که بر بندگان واجب است شناختن حق است جل جلاله که واحد حق و قدیم مطلق است. انجام: نگاهداری تا از آن ثمره یابی و به درجات ایشان رسی.

[نسخه‌های منزوی ۷۵۷/۲ و ۷۸۳؛ فهرست مصنفات ابن سینا، مهدوی ۲۷۲؛ دنا ۷۳۹/۴؛ فهرستواره منزوی ۱۳۷/۶]

۱. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۲۰۵/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳۲گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۲×۲۰ سم [ف: مخ: ۸۱]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۵۵/۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ و نستعلیق، بی‌کاء، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۷ص (۳۱۲-۳۲۸)، اندازه: ۱۱/۵×۲۳ سم [ف: ۳۲ - ۷۱]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۲۶۷/۵

آغاز و انجام: برابر

در فهرست با عنوان «تصوف» و ناشناس آمده. آغاز و انجام با حکمة الموت منسوب به ابن سینا هماهنگ است. در چندین فصل؛ خط: نسخ، بی‌کاء، تا: ۱۱۷۲ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: میشن سیاه، ۹گ (۱۷-۲۵)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۴×۸/۸ سم [ف: ۷ - ۳۱۱]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۸۰/۸

آغاز: برابر

نسخه اصل: کتابخانه مدرسه بروجردی-کرمانشاه ۱۱۹؛ خط: نسخ، کتا: محمد باقر بن محمد حسن بروجنی، تا: با تاریخ ۱۲۹۵ق؛ ۱۷ص (۲۱۷-۲۳۳) [عکسی ف: ۵ - ۲۴۰]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۱۸/۸

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)،؛ جلد سیزدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276251

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲

- بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام [دلیل المخطوطات: ۱- ۲۵۶]
۲۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۱۲
- آغاز: برابر؛ انجام: و ان كنت جالسا كان جالسا معی انتهى ایها المؤمنون المهتدون انظروا الى هؤلاء الكفرة... من محبة اهل البيت الصادقين... و متابعتهم و اقتفاء آثارهم و الحمد لله رب العالمین
- خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ در کتابخانه آستان قدس نسخه ای از این کتاب معرفی شده که با نسخه ما تفاوت فراوان دارد زیرا نسخه رضویه دارای ۱۹ فصل است؛ کاغذ: فرنگی سفید، جلد: تیماج تریاکی، ۲۹۸ ص، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۱/۱ × ۲۱/۱ سم [ف: ۵- ۲۲۵]
- نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲- ۱۰۳]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۴
- آغاز و انجام: برابر
- خط: تعلیق، بی کا، تا؛ با تاریخ ۹۶۲ق؛ تملک: مصطفی بن عبدالله در ۹۶۲ق، خلیفه سلطان در ۱۰۴۱ق، محمد طاهر پزشکی تفرشی در ۱۱۳۵ق، محمد ابراهیم قزوینی در ۲ ذیقعد ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۵گ (۲۱-۲۵پ)، ۳۱ سطر، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۶- ۲۳۹۴]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۶/۵
- آغاز و انجام: برابر
- بی کا، تا: ۹۷۳ق؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۹ ص (۳۰۷-۳۱۵)، ۱۶ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸سم [ف: ۹- ۳۹۰]
۴. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۳۷۱/۶
- آغاز: برابر
- بی کا، تا: ۱۰۲۶ق؛ ۹گ (۱۱۱-۱۱۹ار) [ف: ۵- ۳۱۶]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۳۴/۲۶
- در فهرست نام مؤلف نیامده است؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۴۳ق؛ ۳۱ سطر، اندازه: ۱۸×۳۱سم [ف: ۲- ۳۹۹]
۶. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۲۵۹/۱۵
- نیمه دوم؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۷۳ق [نشریه: ۲- ۹۹]
۷. قم؛ معوشی؛ شماره نسخه: ۱۲۸۶۹/۴
- آغاز و انجام: برابر
- خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد طاهر بن شکر قمی، تا: ۲۳ صفر ۱۰۷۷ق، جا: قم؛ مصحح؛ کاغذ: فرنگی، ۶گ (۳۲پ-۳۷)، ۲۴ سطر، اندازه: ۷/۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۲- ۶۴۶]
۸. قم؛ مؤسسه آیه الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۵۲۶/۲
- خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بن سید حیدر حسینی، تا: ۱۰۷۷ق؛ ۱۱گ (۶۴پ-۷۴ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۱/۵×۱۹/۵سم [ف: ۲- ۳۳۴]
۹. شیراز؛ هاشمی، نورالدین (خاندان)؛ شماره نسخه: ۱۷/۲۷
- بی کا، تا: ۱۰۸۵ق [نشریه: ۵- ۲۸۸]
۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۲۸۳/۷۹
- آغاز: برابر
- خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ ۴گ (۲۰۷پ-۲۱۰پ) [ف: ۱۶- ۲۰۱]
۱۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۶۹/۱۹
- خط: نسخ، کا: عین علی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید و آبی، جلد: تیماج قهوه ای، ۱۳ ص (۵۲۰-۵۳۲)، ۲۵ سطر (۱۹×۹)، اندازه: ۱۵×۲۶سم [ستا: ف: ۱- ۲۰۳]
۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۶۹۲
- آغاز و انجام: برابر
- خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱ [رایانه]
۱۳. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۴۲/۸۲
- خط: شکسته نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ، ۵گ (۳۶۹پ-۳۷۳ر)، ۲۴-۳۳ سطر (۱۲×۲۲)،

● الحکمة العرشية = معرفة الله و صفاته و افعاله =
حقائق علم التوحید / کلام و اعتقادات / عربی
al-ḥikmat-ul 'arṣīya = ma'rifat-ul lāh wa ṣifāt-i-h wa af'āl-i-h = ḥaqā'iq-u 'ilm-it tawhīd

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

رساله ای که به نامهای حقایق علم التوحید، الحکمة العرشية و معرفة الله و صفاته خوانده شده است. این رساله جز «العروس» اوست که به نام «العروس» هم یاد شده است. رساله ای فلسفی است در علم توحید که شیخ به درخواست برخی نگاشته است، این رساله از سه اصل تشکیل یافته که عبارتند از: ۱. فی اثبات واجب الوجود؛ ۲. فی وحدانیت تعالی؛ ۳. فی نفی اللعل عنه. آغاز: الحمد لله و الحمد من نعمة و اعول جميع احواله علی کرمة ... علی رساله مشتمله علی حقایق علم التوحید ... قد سألنی بعض من یلتسنى ... الاصل الاول فی اثبات واجب الوجود. اعلم ان الموجود اما ان يكون له سبب فی وجود

انجام: بالقصد الاول بالذات و ان الشر داخل بالعرض و بالقصد الثاني و ان كان کل به بقدر و الحمد لوهاب العقل و ملهم الصواب. اللهم افض من نور هدايتك علينا و الف اسرار ولايتك الينا حتى نرزق جوارك فی المقام الاعلی و الالتذاذ بمشاهدة جمالك فی المقصد الاقصی انک اهل التقوی و اهل المغفرة برحمتک یا ارحم الراحمین.

چاپ: قاهره، دانشگاه الأزهر، بی تا؛ با تحقیق ابراهیم هلال؛ در رسائل، جلد اول (قم، انتشارات بیدار: ۱۴۰۰ق)
[الذريعة: ۲۴۴/۱۵؛ ف. مهدوی ش ۲۱ و ۶۱؛ قناتی ش ۱۷۹ و ۱۸۳؛ دتا ۷۲۴/۴-۷۲۴/۵ (۲۳ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۰/۱۰-ف

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: ایاصوفیا ۴۸۴۹؛ خط: نسخ و ثلث، بی کا، تا: ۶۹۷ق؛ مقابله شده؛ ۸گ (۳۳پ-۴۰پ) [فیلمها ف: ۱- ۵۷۶]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۵۹/۸-عکسی و ۳۷۱/۸-عکسی و ۴۳۷/۸-عکسی

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛؛ جلد بیزدوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276251

استاد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲

[ف: ۱۷ - ۳۶۲]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۹۶۲/۸

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۵ جمادی الثانی ۱۱۱۸ق؛
۱۵ گ (۱۴۸پ-۱۶۲ار هامش) [ف: ۳۲۵]

● الحواشی المفهمة فی شرح المقدمة الجزریة / تجرید

عربی

al-ḥawāšī-yul mufahhamat fī š-il muqaddamat-il jazariyya

● حواشی موضوعات العلوم / - عربی
ḥawāšī-yu mawḍū'āt-il 'ulūm

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ق - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

انصاری، زکریا بن محمد، ۸۲۶ق - ۹۲۶ق قمری
ansārī, zakariyā ebn-e mohammad (1423 - 1520)

وابسته به: المقدمة الجزریة = مقدمه جزری = منظومة الجزریة =
ارجوزة فی التجوید؛ ابن جزری، محمد بن محمد (۷۵۱-۸۳۳)
مؤلف کتابی در شرح مقدمه جزریه به نام «الدقائق المحکمة...»
دارد و کتاب «حواشی المفهمة...» که در فهرست آمده از ابن
جزری، احمد بن محمد می باشد بنابراین نام مؤلف یا نام کتاب
در فهرست اشتباه است.

[الاقواف العامة ۹۲/۳؛ الاقواف العامة موصل ۳۰۸/۲]

همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۸۷/۲۸

خط: نسخ، بی ک، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ با سر لوح های زرین؛ کاغذ:
اصفهانى نازک، اگ (۱۵۵) پ و قسمتی از برگ (۱۵۶)، ۲۴ سطر
(۲۰×۱۰)، اندازه: ۲۷×۱۷سم [رشت و همدان: ف: ۱۴۷۱]

● حواشی مؤلفات پارسا = الحاشیة القدسیة / عرفان و

تصوف / فارسی

havāšī-ye mo'allefāt-e pārsā = al-hāšīyat-ul qodsīyye

جامی، عبدالرحمن بن احمد، ۸۱۷ - ۸۹۸ قمری
jāmī, 'abd-or-rahmān ebn-e ahmad (1415 - 1493)

تبریز؛ ثقة الاسلام؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی ک، بی تا؛ [نشریه: ۷ - ۵۳۴]

حواشی چندى است که جامی بر کتاب های خواجه محمد پارسا
بخاری از انفاص قدسیه امنای طریقت نگاشته بود، همه آنها در
این رساله گرد آورده شده است.

آغاز: بعد از گشایش مقال بستایش خجسته مال ملک متعال و
توسل بدروود فرخنده درود و صاحب امانت تکمیل و اکمال
[فهرستواره منزوی ۲۹۱/۷ و ۳۲۲/۷ و ۵۶۱/۷]

● الحواشی المفیدة / کلام و اعتقادات / عربی

al-ḥawāšī-yul mufīda

حاشیه ای است بر کتابی کلامی.

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۲۲/۵ حکمت

خط: نستعلیق، بی ک، تا: قرن ۱۰؛ جلد: تیماج تریاک، ۴ص، قطع:
ربعی [ف: ۲ - ۵۹]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۷۹۵/۱۲

آغاز: برابر؛ انجام: لایجوز ان یغفل عن تبعیة نوره لنور الشمس.

تم

خط: نستعلیق، بی ک، تا: ۸۹۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه ای،
۲ گ (۳۴۶-۳۴۷)، ۳۱ سطر، اندازه: ۳۴×۲۵/۲سم [ف: ۸ - ۹۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۵۹/۵-ف

بی ک، تا: با تاریخ ۸۹۷ق [فیلمها ف: ۱ - ۱۶۳]

۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۳۱۴/۱۲

خط: نستعلیق، ک: ظهوری، تا: ۹۰۲ق؛ کاغذ: بخارائی شکرى،
جلد: مقوای روکش تیماج لاکى، اندازه: ۳۶×۲۶سم [ف: ۳ - ۲۴۹]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۲۵۳/۲۲

خط: نسخ، ک: محمد بن حسن معرف هروی، تا: شوال ۹۰۹ق؛
کاغذ: سمرقندی، ۲۷ سطر (۱۵×۲/۵)، اندازه: ۳۳×۲۳/۵سم [ف:
۱۷ - ۹۰]

۵. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۷۹۵/۱۲

خط: نستعلیق، بی ک، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ: ترمه، اگ (۳۴۶-
۳۴۷)، ۳۱ سطر، اندازه: ۳۴×۲۵/۲سم [ف: ۳ - ۶۳۲]

● حواشی ملا علی نوری در فلسفه / فلسفه / عربی

havāšī-ye mollā 'alī-ye nūrī dar falsafe

نوری، علی بن جمشید، ۱۲۴۶ قمری
nūrī, 'alī ebn-e jamšīd (- 1831)

تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۸۷/۱

بی ک، بی تا؛ افتادگی: آغاز و انجام [ف: ۳ - ۶۰]

● حواشی ملحقات الصحیفة السجادیة / دعا / فارسی و

عربی

ḥawāšī-yu mulḥaqāt-iš ṣaḥīfat-is sajjādīya

احمد بن مولانا افضل، ق ۱۲ قمری
ahmad ebn-e mowlānā afzal (- 18c)

وابسته به: الصحیفة الكاملة السجادیة = الصحیفة السجادیة؛ علی
بن حسین (ع)، امام چهارم (۳۸-۹۴)

فرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)، جلد سیزدهم، به کوشش، مصطفی درایتی، تهران: سازمان

DIA 276251

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲

● دیوان ابن سینا / شعر / عربی

d.-e ebn-e sīnā

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

چاپ: تهران، محقق: حسین علی محفوظ، مطبعة الحیدری،
۲۱ص، ۱۳۷۷ق.
شرح و حواشی:
۱- شرح قصیده ابن سینا

۱. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۵۹/۹-عکسی

آغاز: بسمله. قال الشيخ الرئيس: خير النفوس العارفات ذواتها / و
حقيق كميات ماهياتها؛ انجم: و اذا اشرفت فانك حي / و اذا
اظلمت فانك ميت.

نسخه اصل: ایاصوفیا، ش ۴۸۴۹؛ اشعار شیخ؛ خط: نسخ کهن،
بی کا، تا: مقابله شده ۶۹۷ق؛ ۸گ (۸۱-۸۸) [عکسی ف: ۲-۱۲۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱/۱۱۹۰-ف

همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۵۷۶]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۷۱/۹-عکسی و ۴۳۷/۹-عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۱۲۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۲۳/۲۷

قطعه‌ای است در اهمیت علم است از شیخ الرئيس و نخستین بیت
آن: هذب النفس بالعلوم لترقى xx وترى الكل فهى للكل بيت؛
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: سمرقندی ضخیم، جلد:
تیماج مشکى، ۲۰۹ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۳×۱۸سم [ف: ۱۰-۱۹۸۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۱۳۵/۳

دو بند شعر است: ۱. اسمع جميع وصيتي و اعمل بها xx فالطلب
مجمع به نظم کلامی (در ۱۳ بیت)، ۲. توق اذا اسطعمت ادخال
مطعم xx على مطعم من قبل فعل الهواضم. (در نه بیت). پس از
آن پراکنده‌های پزشکی است؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ۲۲ صفر
۸۵۷ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج تریاکی، ۲۵ سطر
(۵×۱۵)، اندازه: ۱۳×۲۱سم [ف: ۱۵-۴۱۲۲]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۶۴/۳-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۲۹. شعر از او؛ بی کا، تا: قرن ۱۰؛ ۲گ
(۶-۷) [فیلمها ف: ۱-۶۶۲]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۵۲/۱۶-عکس

نسخه اصل: آستان قدس رضوی. هذب النفس ... (سه بیت است
به عربی)؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف: ۳-۲۵۴]

● دیوان ابن سینا / شعر / فارسی

d.-e ebn-e sīnā

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۸۰/۲۴-ف

نسخه اصل: پاریس 1777 S. P. (بلوشه ۱۶۴۶): رباعیات اوست؛
خط: نسخ، بی کا، تا: ۸۵۲ق؛ ۱۵ سطر [فیلمها ف: ۱-۵۴۰]

۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۱۲۵/۱۱

شعر از او؛ خط: نسخ، کا: علی بن محمد حسن حسینی، تا: با
تاریخ ۱۲۵۷ق [ف: ۸-۲۲۰]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۴۹/۱۷

رباعیات از او ست: غذای روح بود باده رحیق الحق؛ خط:
نستعلیق، کا: سید مصطفی اصفهانی، بی تا [ف: ۶-۴۲]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۵۴۹/۲۰

خط: نستعلیق، کا: سید مصطفی اصفهانی، بی تا [ف: ۶-۴۲]

● دیوان ابن شدقم / شعر / عربی

d.-u ibn-i šadqam

ابن شدقم، حسن بن علی، ۹۴۲ - ۹۹۹ قمری
ebn-e šadqam, hasan ebn-e 'alī (1536 - 1591)

قیم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۸/۱۹

آغاز: الا یا رسول الله یا أشرف الوری xx و یا بحر فضل سیهه دائم
المد؛ انجم: کذا العسکری الطهر ذو الفضل و التقی xx و قائمهم
غوٹ الوری الحججة المهدي

منظومه‌ای است در ۱۴ بیت در سلام بر پیامبر (ص) و اهل بیت
(ع) و توسل به آن حضرات؛ خط: نسخ، کا: یحیی بن صالح بن
حسین بن علی سراجی صنعایی یمنی، تا: ۵ جمادی الثانی
۱۳۹۵ق؛ ۸۹ص، ۱۳ سطر [عکسی ف: ۳-۵۵۹]

● دیوان ابن شدقم / شعر / عربی

d.-u ibn-i šadqam

حسینی مدنی، ضامن بن شدقم، ق ۱۱ قمری
hoseynī madanī, zāmen ebn-e šadqam (- 17c)

در این مجموعه مؤلف ما اشعار جدش علی بن حسن ابن شدقم
(۱۰۳۳) را که به خط خودش به دست آورده با توضیحاتی که
در حاشیه آن اشعار نوشته شده بود اشعار را بازنویس کرده و
توضیحات را هر کدام بجای مناسب خود بین شعرها نوشته تا
وقف بر فرزندان خود نسلا بعد نسل نماید. ضمناً بعضی از اشعار
و منشآت نثری پدر جدش حسن (المؤلف) و بعضی اشعار
متفرقه خود را در پایان دیوان می‌افزاید. اشعار در این نسخه
تنظیم مخصوصی ندارد و توضیحات بیشتر لغوی و گاهی
تاریخی می‌باشد و بعضی قصیده‌ها و مقطوعه‌ها دارای نام‌های
مخصوصی می‌باشد مانند «الشوقیة» و «المذهبیة» و «الصیدیة» و
«النکئیة» و «النهلیلیة» و «الکوثریة» و جز این نام‌ها و در پاره‌ای از
قصیده‌ها که به اشخاص معین فرستاده شده اشعار جوابیه آنها نیز
نقل می‌شود. نام شاعرانی که دارای اشعار جوابیه می‌باشند و در

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنا)، جلد چهاردهم، به کوشش، مصطفی درایتی، تهران: سازمان

اندازه: ۲۵×۱۶سم [اهدائی رهبر: ۹-۴۷۳]

● دستور الطبی / طب اعربی

dustūr-uṭ ṭibbī

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

رساله‌ای است مختصر در تشخیص بیماری‌ها و درمان آنها در شش و یا هفت فصل. مؤلف در آن می‌گوید که پزشک نخست باید بیماری را از روی قیاس بشناسد و از آزمایش هم کمک بگیرد سپس داروی آن را بقیاس و آزمایش دریابد. آنگاه شیخ درمان تب غب را یاد می‌کند.

آغاز: بسمله و بعد حمدالله تعالی و الصلوة علی الانبیا و آلهم الطاهرین قاول ما یجب علی الطیب ان یبدا هو بمعرفة العلة انجام: و ان خالفته ترک و رجع الی التدبیر الاصول و الله اعلم بالصواب

[دنا ۱۱۸۲/۴ (۱۶ نسخه)؛ مجمع علمی عراقی ۲۴۸/۳ و ۲۵۷/۳؛ مهدوی، فهرست مصنفات ۱۱۳؛ فهرستواره منزوی ۳۴۵۳/۵ دستور طبی از همو]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۱/۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه، اندازه:

۴۵۱-۷ (ف: ۲۱/۴×۱۲/۷سم)

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۸/۱۲-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۵۳؛ بی‌کا، تا: شاید اوایل قرن ۷؛ ۵ گ

(۹۳-۹۷) [فیلمها ف: ۱-۴۷۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۰۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالعزیز الحکیم، تا: ۷ رمضان ۶۸۷ق؛ کاغذ:

حنایی، جلد: میشن، ۲ گ (۲۱-۲۲)، ۳۱ سطر، اندازه:

۵۰۱-۱۹ (ف: ۲۶/۷×۱۸سم)

۴. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۳۷/۳۰-عکسی

آغاز و انجام: برابر

اصل نسخه: ایاصوفیه، ش ۴۸۴۹؛ خط: نسخ پخته، بی‌کا، تا: با تاریخ

۶۹۷؛ مقابله شده ۶۹۷ق؛ ۳ گ (۱۴۳-۱۴۱) [عکسی ف: ۲-۱۱۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۰/۳۲-۱۱۹

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۵۷۷]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۳۲

آغاز و انجام: برابر

خط: تعلیق، بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۶۲ق؛ تملک: مصطفی بن عبدالله

در ۹۶۲، خلیفه سلطان در ۱۰۴۱، محمد طاهر پزشک تفرشی در

۱۱۳۵، محمد ابراهیم قرونی در ۲۰ ذیقعد ۱۲۴۵؛ کاغذ:

سمرقندی کلفت، جلد: تیماج تریاکی، ۱ گ (۲۳۹ و پ)، ۳۱

سطر، اندازه: ۲۳×۱۳سم [ف: ۶-۲۴۱۴]

شاهجهان آبادی، محمد رضا بن محمد یوسف، ق ۱۱ قمری

šāh-jahān-ābādī, mohammad rezā ebn-e mohammad yūsuf (- 17c)

اهداء به: سلطان اورنگک زیب (۱۰۶۹-۱۱۱۸ق.)

تاریخ تألیف: ۱۰۸۳ق

وی پس از ۳۲ سال شکار انواع جانوران و مطالعه کتب صیدیه و بازنامه، در سال ۱۰۸۳ق در زمان «حسن علی خان بهادر عالمگیر»، به درخواست بعضی از دوستان کتابی مشتمل بر ۷۷ «باب» در شناخت جانوران، نگهداری و درمان آنها نوشته است، سپس در سال ۱۰۹۹ق و به درخواست برخورداران اسدالله و حسام الله و عتیق الله و استعانت الله در آن کتاب دست برده و ضمن تقدیم و تأخیر برخی ابواب، ۲۲ باب دیگر نیز بر آن افزوده و در ۹۹ «باب» (و هر یک در چند فصل و قسم) مرتب کرده است: باب ۱. مسائل فقه به نقل از کتب صیدیه (دوازده فصل)؛ ۲. اول کسی که جانوران شکاری را گرفته و آموخته؛ ۳. معرفت جانوران کلان چشم و سیاه چشم؛ ۴. پوشیدن بهله جهت نگاه داشتن جانوران؛ ۵. پوشانیدن طماغه بر سر جانوران؛ ۱۰. طبار کردن جانوران کلان چشم و سیاه چشم؛ ۲۰. درست کردن جانوران بدخوی؛ ۳۰. یافتن تخمه و اکل و علاجش؛ ۴۰. دانستن انداختن آب از دهن هندیان کلی گویند و علاجش؛ ۵۰. یافتن و برآمدن چاربنده و علاج آن؛ ۶۰. شناخت کنج سوخ و علاج آن؛ ۷۰. شناختن و سست گرفتن پای و علاج آن؛ ۸۰. نگاه داشتن جوش یوز و سیاه گوش؛ ۹۰. طبار کردن آهو؛ ۹۸. تفصیل حلال و حرام و خواص به نقل از کتب صیدیه مشتمل بر پنج فصل (جانوران پرنده، چرنده، درنده، گزنده و جانوران آبی) که در هر فصل اسامی جانوران به زبان عربی و ترتیب الفبایی نوشته شده و پس از ضبط لغوی و ترجمه فارسی و هندوی آن، احکام شرعی (طبق مذاهب اهل سنت) و خواص پزشکی آن نیز آمده است. این باب از بقیه ابواب مفصل تر است؛ ۹۹. فرهنگ اسماء ادویه و لغت و اصطلاح به زبان حکماء (اسامی ادویه به یونانی، عربی، ترکی، فارسی و هندو و نیز حرارت، یبوست، برودن، رطوبت و اعتدال آنها که با علامات اختصاری بیان شده).

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۱۸۵۲

آغاز: بسمله. حمد بیحد و سپاس بیعد از ازل تا ابد مر پادشاهی را سزد که شاه باز بلند پرواز معرفتش ... اما بعد اضعف العباد ... ابن خواجه محمد یوسف محمد رضا متوطن غزدوان؛ انجام: فصل الهاء هلیله به فتح اول و کسر ثانی ... بوته است ح ی ۳ فصل الیاء یاسمن یا لکنکنی تمت هذا الكتاب بازنامه ...

خط: نستعلیق، کا: حافظ محبوبعلی، تا: ۲۸ محرم ۱۲۵۹ق؛ اهدایی:

رهبری، دی ۱۳۸۸؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۶۰ گ، ۱۷ سطر،

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنا)؛ جلد چهارم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازبان

DIA 276252

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۲

الخطاء الواقع في تدبير الطبي = رفع المضار / طب /

عربی

daf-ul maḍār-il kullīya 'an-il abdān-il insāniyya = tadāruk-ul xaḫā'-il wāqi' fī tadbir-iṭ ṭibbī = raf-ul maḍār

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

به درخواست: احمد بن محمد سهیلی (وزیر علی بن مأمون خوارزمشاهی)

تاریخ تألیف: میان سالهای ۳۹۲-۴۰۳ ق

این کتاب در چگونگی رفع کلیه زیان‌هایی است که متوجه جسم انسان می‌شود؛ ابن سینا این رساله را در هفت مقاله با عناوین «تدارک، تدارک، تدارک» تدوین نموده است؛ نام این کتاب در منابع گوناگون با عناوین «تدارک الخطاء الواقع فی التدبیر»، «تدارک أنواع الخطاء الحدود»، «تدارک الخطاء فی التدبیر الطبی»، «رفع المضار الكلية عن الأبدان الانسانية»، «دفع المضار الكلية لأبدان الانسانية» نیز ثبت گردیده است. فهرست مقالات چنین است: ۱. تعدید أنواع الخطاء؛ ۲. مضار ... هواء الحمام؛ ۴. الطعام؛ ۵. الماء و المشروبات [و] فی اکثر شرب الماء؛ ۶. الحركات؛ ۷. أمر الاستفراغ فی من أخبره القصد.

آغاز: و بعد فان الشيخ السيد ابالحسين احمد بن محمد السهلی رحمه الله و هو من عرف بعلو الهمة و شرف الامامة و محبة العلوم و الحقيقة و الاخذ منها بالحق الاوفر ... امرنی فیما امر من الاوامر الحکمیة ان اعمل کتاباً فی دفع المضار الكلية للابدان الانسانية ...

انجام: فهو موجود فی الكتب و لكن هذا كاف فی غرضنا و الله اعلم.

چاپ: در حاشیه منافع الاغذیة و دفع مضارها لابن ابی بکر رازی، ۱۳۰۵ق، در قاهره چاپ شده

[کشف الظنون ۳۸۰/۱ فهرست مصنفات ابن سینا: ص ۱۱۴؛ الذریعة ۱۷/۴؛ ریحانة الادب: ۱۰۱/۳؛ دنا ۱۲۲۴/۴ (۲۶ نسخه)؛ فهرستواره منزوی ۳۳۶۲/۵]

شرح و حواشی:

۱- فواید الاشیاء؛ مطب هروی، ابوالمظفر بن مستنصر

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۰/۵-ف

نسخه اصل: اونیورسیتیه ش ۴۷۱۱؛ خط: نسخ، کا: حوفی مسیحی

موصلی، تا: با تاریخ ۵۷۸ق؛ ۲۴ سطر [فیلمها ف: ۱-۴۳۸]

۲. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۷۷۳/۱

آغاز: برابر؛ انجام: تمت المقالة الشيخ أبي علي بن سينا في

استدراك الخطأ الواقع في القانون الطبی.

خط: نسخ، بی کا، تا: ۵۷۹ق؛ ۲۶ گگ (۱-۲۶ پ)، اندازه:

۱۶×۲۴ سم [نسخه پژوهی: ۱-۳۴]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۱۹۰/۱

تاریخ تألیف: ۵ صفر ۱۳۰۲ق؛

دفع شبهه مخالفین است که قائل شده اند در آیه ولایت جمله «و هم راکعون» حال از ضمیر «یقیمون الصلاة» است لذا کلیه صحابه را شامل می‌شود، مؤلف استدلال نموده که این آیه در شأن حضرت امیرالمؤمنین (ع) خصوصاً نازل شده و عموم را شامل نمی‌شود.

آغاز: الحمد لله ... و بعد فهذه فائدة جلیلة فی بطلان شبهة المخالفین فیما تاولوه فی قوله تعالی انما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا ...

انجام: ولکنی تنبہت الیه فی بعض خلواتی التي استعمل فیها الفکر فی توجیه ادلة المسائل الاصلیة و الفرعیة فائتبه هنا.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۴۶/۲۷ و ۷۱۲/۲۷ عکسی

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۴، در عصر مؤلف؛ جلد: مخمل نیلی،

اگ (۱۹۳-۱۹۴ پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۶×۲۵ سم [ف: ۱-۲۱۱]

و [عکسی ف: ۲-۳۶۴]

↪ دفع شبهة میزان الكفتین ↪ حاشیة رسالة میزان الكفتین

↪ دفع الغم من الموت ↪ دفع الخوف من الموت

● دفع مضار الاغذیة / طب / عربی

daf-u maḍār-il aḡḍīya

رازی، محمد بن زکریا، ۲۵۱ - ۳۱۳ قمری

rāzī, mohammad ebn-e zakaryā (866 - 926)

رازی در این رساله شکوکی بر کتاب جالینوس ایراد می‌کند.

تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۲۸۲۱/۴

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... قال محمد بن زکریا الرازی غفر الله

له رایت ان اؤلف کتابا فی دفع مضار الاغذیة ابلغ و اشرف مما

عمله الفاضل الجالینوس فانه سها و غلط كثيرا فی کتابه فی هذا

المعنی و لم يستقص فی کثیر منه و لا یحیی بین ماسویه؛ انجام:

قال محمد قد قلنا فی هذا الغرض الذي قصدناه قولاً كافياً ... لا

نحسب انه سبقنا الیه احد من القدماء و لما انتهى بی القول الی هذا

الموضع ... اردت ان اضم الیه فصلاً آخر اذكر فيه ماوافق عله علة

... ثم رایت ان هذا الكتاب قد بلغ من الطول مقداراً صالحاً ...

فوقفت عن ذلك انتظاراً لامر سیدی اطال الله بقاءه فان امر بذلك

فعلته انشاء الله و له الامر.

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: شکری صخیم، جلد:

تیماج مشکى، ۱۰۴ ص (۱۴۶-۲۵۰)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۹ سم

[ف: ۱۰-۱۸۵۰]

● دفع المضار الكلية عن الابدان الانسانية = تدارک

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد چهارم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276252

استاد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۲

دأب

۱. تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۱۸۷۸۸

آغاز: برابر؛ انجام: ان صبر فی هذین القسمین ای الاخیرین حتی قتل صار شهیداً لانه بذل نفسه لاقامة حق محترم. الحمد لله تعالی علی جمیع نعمائه لا اله الا الله محمد رسول الله. انجامه: تمت هذه النسخة الميمونة المباركة از دست کاتب ملا قدر دین اخوند در ده کوددو لزی از تبه امازی و بتمام رسید بوقت سحر از روز شنبه بتاریخ ... در سلطنت ایوب شاه پسر تیمور شاه و نبیره احمد شاه بود.

با حواشی غلام احمد؛ خط: نسخ، کا: ملا قدر دین، تا: شنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۲۳۵ق؛ محشی با رمز «داور»؛ جلد: گالینگور مشکئی، ۱۴۵گ، ۱۵ سطر (۱۷/۵×۷/۵)، اندازه: ۱۶/۵×۳۱سم [ف: ۵۱-۱۴۵]

۲. تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۱۸۱۰۷

بی کا، بی تا [د.ث. مجلس]

دائرة < الدائرة

دائرة / فلسفه / فارسی

dā'ere

؟ ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۳۷۰ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

رساله‌ای است در فلسفه باطنی مشتمل بر هفت «فصل»: ۱. پیدا کردن هستی آفریدگار؛ ۲. شناخت بهترین اشکال که شکل دایره است؛ ۳. جمادات؛ ۴. عقل فعال و صفات او؛ ۵. شناخت نفس؛ ۶. حقیقت عقل؛ ۷. مقولات عشر.

آغاز: فصل در پیدا کردن هستی آفریدگار جل جلاله اول بدان که هر عاقلی که هست و بود جمله مقررند که عالم و ما را صانعی هست

انجام: پاک ز آنچه غافلان گفتند

[نسخه‌های منزوی ۷۸۵/۲؛ دنا ۱۰۶۳/۴؛ فهرستواره منزوی ۱۴۴/۶]

الداء الخفی < ابنه (رساله)

دأب الارشاد /

da'b-ul iršād

فاروقی، صفی الله، ق ۱۱

fārūqī, safī-ol-lāh (- 11c)

تاریخ تألیف: ۱۰۷۶ق

در یازده فصل

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۶۲۴/۳

خط: نستعلیق ترک، کا: محمود شافعی شیرازی، بی تا؛ مجدول؛

کاغذ: هندی، جلد: تیماج تریاکی، ۴۰ص (۱۸۸-۲۲۷)، ۱۴ سطر

(۱۶×۷)، قطع: ربعی [ف: ۱۷ - ۱۷۹]

دائر الوصول الی علم الاصول / اصول فقه / عربی

dā'ir-ul wuṣūl ilā 'ilm-il usūl

میرک بخاری، محمد بن مبارکشاه، - ۷۴۰ قمری

mīrak-e boxārī, mohammad ebn-e mobārak-šāh (- 1340)

وابسته به: مدار الفحول؛ میرک بخاری، محمد بن مبارکشاه، - ۷۴۰ق)

مختصری است از شرح خودش بر «منار الانوار» حافظ الدین عبدالله بن احمد نسفی به نام «مدار الفحول».

آغاز: بسمله، رب یسر و تمم بالخیر، الحمد لله الذی سقی لاصول المستبتین من کوثر غرایب الفهوم ماء ... اما بعد فان کتابی مدار الفحول فی شرح منار الاصول مع وجازة لفظه و غموض لحظه لما ... لخصت منه هذا المختصر محتویا علی رموز نکاته و منظویا علی کنوز خیایا اشاراته مع زیادة فوائد و قیود

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد چهاردهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276252

استاد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۲۰۱۲ / ۱۳۹۱۰

کتابی در منطق و طبیعی و حکمت الهی و هیئت و هندسه و حساب و موسیقی. در دیباچه چنین مذکور است: «فرمان بزرگ خداوند ما ملک عدل مؤید منصور عضد الدین علاء الدولة و فخر الملة و تاج الائمة ابو جعفر محمد بن دشمنیر از مولی امیر المؤمنین ... آمد به من بنده و خادم درگاه وی که یافته ام اندر خدمت وی همه کامهای خویش از ایمنی و بزرگی و شکوه و کفایت و برداختن به علم و نزدیک داشتن مر خادمان مجلس وی را کتابی تصنیف کنم به پارسی دری». شهردان صاحب تزهت نامه علانی می گوید: «و شنیدم که خداوند ماضی علاء الدولة قدس الله روحه و بقاء دولت خداوند به او جاودانه پاینده و باقی باد خواجه رئیس بوعلی سینا را گفت اگر علوم اوایل به عبارت پارسی بودی من توانستم دانستن و بدین سبب به حکم فرمان دانشنامه علانی ساخت و چون برداخت و عرضه کرد از آن هیچ در نتوانست یافتن». بعضی گفته اند هنگامیکه روزگار ابن سینا سپری گشت سه قسمت منطق و حکمت الهی و طبیعی بجای مانده و باقی دستخوش حوادث ایام شده بود، عبدالواحد بن محمد فقیه جوزجانی از خواص اصحاب و شاگردان شیخ مباحث حساب و هیئت و ریاضی و موسیقی آن را از الشفاء و رسائل دیگر شیخ رئیس به پارسی ترجمه کرده و این کتاب را به پایان رسانیده است. (یوسف اعتصامی)

کتاب دانش نامه یگانه تصنیف فارسی شیخ است که در انتساب آن به شیخ تردید نشده و در جمیع نسخ قدیمی فهرست آثار شیخ با قید اینکه فارسی است نام برده شده و نخستین کتاب جامعی است که به فارسی در جمیع علوم نظری متداول آن زمان نوشته شده و تا امروز باقی است.

آغاز: سپاس و ستایش مر خداوند آفریدگار بخشاینده خرد را و درود بر پیامبر گزیده وی محمد مصطفی و بر اهل بیت و یاران وی ... آغاز بخش حکمت: حمد له. صلوات. آغاز علم برین نخستین فصل اندر چندی علم های حکمت هر علمی را چیزی هست که اندر آن علم از حال وی آگاهی جویند ...

انجام: تا اینجا بس بود سخن گفتن اندر علم طبیعی و بیاترا جایگاهی دیگر است.

چاپ: تهران، انجمن آثار ملی: ۱۳۳۱، به تصحیح محمد معین، محمد مشکوة و مجتبی مینوی؛ حیدرآباد دکن، سنگی، ۱۳۰۹، وزیر کویچک، ۱۳۷۴+۴

[الذریعة ۴۷/۸؛ دکتر مهدوی ص ۱۰۱-۱۱۳؛ قناتی ص ۱۰۰-۱۱۰؛ دنا ۱۰۹۱/۴-۱۰۹۲/۴ (نسخه ۲۶)]

شرح و حواشی:

۱- شرح دانشنامه علانی

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۱۴

آغاز: برابر؛ انجام: و اقامت بر یک نمط اندر هر که جنس نیکوست و تبدیل کردن مختلفها و بضدها نیکوتر بود.

کا: حاج سید علی محمد علاقتد یزدی، تا: قرن ۱۴، اهدایی: وزیر؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با گالینگور سبز، ۵۷ص (۱- ۵۷)، ۱۶ سطر (۱۵×۱۱)، اندازه: ۲۰/۵×۱۷سم [ف: ۵- ۱۵۴۳] ۲۹. تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۶۲/۲

خط: نسخ، کا: علی بن ملا عباس علی شاهرخی هراتی خراسانی، تا: ۱۳۱۹ق، جا: کربلا؛ کاغذ: سفید، جلد: تیماج سرخ، ۱۰۶ص (۱۴۷-۲۵۲)، ۲۳ سطر (۱۸×۸)، اندازه: ۲۵×۱۵سم [سن: ف: ۱- ۳۱] ۳۰. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۴۳/۳ عکسی

آغاز: برابر

نسخه اصل: دانشگاه تهران: ۱۷۷۲؛ خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ جلد: مقوا، ۵۵گ (۷۹-۱۳۳)، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۱۶/۵سم [ف: ۳- ۱۳۳۴]

۳۱. زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: بدون شماره

خط: مختلف، بی کا، بی تا [دلیل المخطوطات: ۱- ۱۰۷]

۳۲. رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۵۸۰۷

خط: نسخ خوش، بی کا، بی تا؛ محشی؛ ۱۳۹ص، قطع: ربعی [رشت و همدان: ف: ۱۱۱۸]

۳۳. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۴۱۴/۱

آغاز: برابر؛ انجام: فائده چهلم در ذکر ادعیه و جیزه منقوله از اصحاب عصمت

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام؛ ۴۸گ (۱- ۴۸)، اندازه: ۱۳×۱۹سم [ف: ۳- ۸۹]

۳۴. تبریز؛ فقه الاسلام؛ شماره نسخه: بدون شماره

بی کا، بی تا [نشریه: ۷- ۵۳۴]

۳۵. خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۸۶۰

آغاز: برابر؛ انجام: و احطط عتی المغرم و المائم و اجعلنی من خیار العالم ... و علی آياته الطاهرین افضل الصلوة و السلام من الملك العلام تحت

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ جلد: تیماج سرخ، قهوه ای، ۸۳گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۱۳/۵سم [میراث اسلامی: دفتر دهم - ۷۵۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۵۶۴

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۴- ۳۹۲]

۳۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۷۵/۳۷

آغاز: برابر؛ انجام: واجعلنی من اخیار العلم

بی کا، بی تا؛ کاغذ: رنگارنگ سپاهانی، جلد: میشن قهوه ای، ۳۸گ (۱۳۰-۱۶۷پ)، اندازه: ۲۲/۶×۱۲/۸سم [ف: ۹- ۱۲۸]

● دانشنامه علانی = حکمت علانی / چند دانشی / فارسی

dāneš-nāme-ye 'alā'i = hekmat-e 'alā'i

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

به دستور: علاء الدوله ابو جعفر محمد بن دشمنز یار معروف به ابن کاکویه صاحب اصفهان (- ۴۳۳)

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد چهاردهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276252

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۲

Ibn Sina
090637

شرح نتائج - شرح النجاة ۸۵۳ - ۸۵۴

لسان الملك قوله و يكون الفائدة في العبادات ... معناه ان الفائدة في العبادات بقاء الشريعة فيما بين الناس و فائدة بقاء الشريعة و بلوغ الانسان و قربهم في المعاد الى الله تعالى بتزكية النفوس فهذا آخر شرح الكتاب.
[الدريه ۱۴/۱۰۰ و ۱۳/۱۰۰ و ۱۴/۱۰۰، دكتور مهدي ص ۲۴۰؛ قنواتي ۹۸-۹۹؛ ذيل كشف الظنون چاپ فلوگل ص ۶۸ و ۱۲۵ و ۲۵۱؛ دنا ۱۱۲۳/۶ (۱۲) نسخه]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۷۱

آغاز: برابر طبعی؛ انجام: طبعی (ص ...): و قد تمت الطبیعیات بعون الله و حسن توفيقه

از آغاز طبیعیات است تا پایان الهیات؛ خط: نستعلیق، بی ک، تا: قرن ۱۱؛ برگ ما قبل آخر نسخه افتاده؛ کاتب این نسخه از نقل تمام عبارت نجات خودداری کرده و تنها کلمه صدر و ذیل فقره منقول از آن را آورده و این موضوع موجب اشتباه آقای مشکوة گردیده، زیرا در پشت برگ اول نوشته اند: «به نوشته ذریعه شرح نیشابوری حامل متن است و چون این شرح حامل متن نیست و از آن فخر رازی نیز نیست، به نظر می رسد که همان شرح سرخسی حارثانی است که در كشف الظنون یاد شده». همان گونه که در ضمن معرفی این کتاب گفته شد، این شرح حامل است اما در نسخه ای که آقای مشکوة، تمام متن نقل نشده؛ جلد: تیماج قرمز، ۳۴۵ ص، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۶×۲۴ سم [ف: ۵-۳۵۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۸۵-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۳۴۷]

۷. اصفهان؛ هادی نجفی؛ شماره نسخه: ۱۰۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی ک، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۳۱۵ گ، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۸×۲۳/۵ سم [اوراق عتیق: ۲-۲۲۶]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹۹۳-عکس

نسخه اصل: راغب پاشا ۷۱۵ (۸۶۱)؛ خط: نستعلیق، بی ک، تا: ۲ ربيع الثاني ۱۰۱۲ق؛ ۲۷۷ گ [فیلمها ف: ۳-۲۷۱]

تهران؛ مینوی؛ شماره نسخه: ۲۶ بخش ۲

همان نسخه بالا [ف: ۶۷-]

۴. خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۱۲۹

آغاز: برابر

خط: شکسته، نستعلیق، ک؛ محمد قاسم بن بهزاد رازی، تا: قرن ۱۲؛ مصحح، مجدول، دارای سر لوح؛ تملک: ابوالحسن بن حاج حسین خان کلهر در سال ۱۲۶۹؛ مهر: «افوض امری الى الله عبده محمد مصطفی» (بیضی)، «الوائق بالله الغنی محمد مهدي الحسینی» (مربع)؛ جلد: تیماج قرمز، ۱۴۶ گ، ۳۰ سطر، اندازه: ۱۴×۲۴ سم [ف: ۱-۹۴]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۱-۲۶۹]

● شرح نثر الآلی / شرح حدیث / عربی

š.-u naṭr-il-la'ālī

اولاد، غلامحسین

owlād, qolām-hoseyn

وابسته به: نثر الآلی = الدر المکتون؛ طبرسی، فضل بن حسن (۴۶۸-۵۴۸)

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۷۶۴۸

بی ک، بی تا؛ اندازه: ۱۱۲×۱۸۴ سم [رابطه]

● شرح النجاة ابن سینا / فلسفه / عربی

š.-un-najāt-i ibn-i sīnā

فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴؟ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

وابسته به: النجاة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

● شرح النجاة ابن سینا / فلسفه / عربی

š.-un-najāt-i ibn-i sīnā

اسفراینی، محمد بن علی، ۸ قمری

esfarāyēnī, mohammad ebn-e 'alī (- 14c)

وابسته به: النجاة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

شرحی است لطیف بر کتاب «النجاة» ابن سینا با عناوین «قال الشيخ، التفسیر» یا «قال الشيخ، الشرح»؛ مؤلف در آن از شرح عیون الحکمه فخر رازی مطالبی را نقل می کند.

آغاز: سبحان من لا يعرف حق معرفته الا بالعجز عن معرفته ... اما بعد فقد التمس منی واحد من خلص اخوانی ان املی علیه شرح کتاب النجاة للشيخ الرئيس قدس الله روحه فاحجمت عن مطلوبه لمعرفتي ب تصور نفسي عن بلوغه فلم يزد ابائي عنده الا الحاحا فاجبت لمنتمسه ... و رتبته على ثلاثة اقسام كما رتبته صاحب الكتاب ... الالهی علی ابین وجه و اوجزه و اذکر فيه حال المعاد ... فبدأت بايراد الكفاية من المنطق.

آغاز طبعی: المقالة الاولى في الطبیعیات من کتاب النجاة الفصل الاول في بیان موضوع هذا العلم قال الشيخ المقالة ... الى قوله و السکونات، التفسیر هنا ابحاث البحث الاول في تعريف العلم الطبعی العلم اما ان يكون علما بما يكون لقدرتنا و اختيارنا فيه ... و اما ان لا يكون.

آغاز الهی: قال الشيخ المقالة الاولى من الالهيات ... التفسیر المقصود من اثبات موضوع العلم الالهی قد عرفت انقسام العلوم الى الثلث ... و قد عرفت ان كل واحد من العلوم الطبعی و الرياضی يبحث عن حال بعض الموجودات فالعلم الالهی يبحث عن احوال الموجود من حيث هو موجود و يدل عليه و جهان ... انجام: و ان جميع ما سنه و شرعه فهو من عند الله او حاه الله علی

فرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازماناسناد

DIA 276258

و کتبخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

بحرینی، حبیب بن محمد، ق ۱۳ قمری
bahreynī, habīb ebn-e mohammad (- 19c)
وابسته به: الاشارات و التنبیها؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله
(۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۵۲۶/۱
کا: سید حبیب بن محمد بحرینی بوشهری، تا: ۱۲۷۹ق؛ کاغذ:
فرنگی، جلد: تیماج حنایی، ۱۰۹گک، ۲۰ سطر، اندازه:
۳۱×۲۰/۵سم [ف: ۵-۲۳۷]

● شرح مقامات العارفين / عرفان و تصوف / عربی
š.-u maqāmāt-il-‘ārifīn
وابسته به: الاشارات و التنبیها؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله
(۳۷۰-۴۲۸)

غير همانند:
۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۰۶۵
شرح نمط نهم و دهم اشارات؛ بی تا [د.ث. مجلس]
۲. مشهد؛ شیخ علی حیدر؛ شماره نسخه: ۷۷/۲۵

آغاز: لما اشار فی النمط المتقدم الی ابتهاج الموجوداتو کمالانهم
المختصة؛ انجام: بل یحتاج مع ذلك الی جوهر مناسب له بحسب
الفطرة
ظاهراً بخشی از کتاب شرح اشارات خواجه نصیر است که شرح
بالقول است، در ابتدای آن توضیحی برای قصه سلمان و آبسال
آمده که جامی در هفت اورنگ به نظم کشیده است؛ خط:
نستعلیق، کا: ابوالقاسم حسینی تفریسی، بی تا؛ جلد: چرم سبز، ۹گک
(۸۰-۸۸پ)، ۳۳ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [مؤید: ۳-۶۳۲]

● شرح مقامات العارفين / عرفان و تصوف / فارسی
š.-e maqāmāt-ol-‘ārefīn
وابسته به: الاشارات و التنبیها؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله
(۳۷۰-۴۲۸)

غير همانند:
۱. قم؛ مورعی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۲/۶۱
نسخه اصل: فرهنگستان علوم آذربایجان باکو، ش M 140 ۸۲۰۱
بی تا؛ تاریخ قرن ۱۱؛ ص ۱۸۳-۱۸۷ [عکسی ف: ۳-۴۲۷]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۴

آغاز: بسمله و به نستین. الحمدلله الذی جل مقامات العارفين
مناهج جناه فکشف عن ابصارهم فی مدارج ... لوامع حجابہ ... و
بعد این سطر چند است در شرح عبارات و معانی اصحاب
عرفان و کشف اشارات و مبانی ارباب ذوق و وجدان که در آخر
کتاب اشارات للشیخ ... ابی علی الحسین بن عبدالله بن سینا

افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد: تیماج زیتونی، ۱۴۳گک، ۲۱ سطر،
اندازه: ۲۴×۱۵سم [ف: ۲۶-۲۲۷]
۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۴۶۷/۶
بخش کوتاه رساله‌ای است در شرح لغات مقامات حریری. شارح
ابتدا قطعه‌ای از متن را ذکر کرده پس از آن به بیان معنی لغات آن
به فارسی می‌پردازد؛ خط: نسخ زیبا، بی تا؛ جلد: تیماج،
قهوه‌ای، ۳گک (۹۴-۹۶پ)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۳×۱۵سم [ف: ۳۸-
۶۱۴]

۶. قم؛ مورعی؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹
آغاز: فهی أخذ الیت بأسره غضباً من غیر تغییر شیء منه و لا علی
سیل رفوء أو المام او اشمام كما فعل عبدالله بن الزبیر؛ انجام: و
هی صنعة بدیعة ملیحه تدل علی قدرة الطیبة و قوة القریحة.
شرح متوسطی است با عنوان «قوله-قوله» بر مقامات، که دارای
پنجاه مقامه می‌باشد؛ خط: نسخ معرب، بی تا؛ افتادگی: آغاز
و انجام؛ نسخه قدیم؛ تملک: عبدالله بن علی حسینی موسوی؛
جلد: مقوایی، ۷گک، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹×۱۵سم [ف: ۴-۲۴۸]

→ شرح المقامات الحريرية ← الايضاح فی شرح المقامات

● شرح مقامات الصوفية / عرفان و تصوف / عربی
š.-u maqāmāt-iš-šūfiyya
وابسته به: مقامات الصوفیه؛ سهروردی، یحیی بن حبش (۵۴۹-
۵۸۷)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۴۳/۶-ف
خط: نستعلیق، بی تا؛ ۱۵گک (۴۷-۶۱پ) [فیلمهاف: ۱-۵۱۷]

● شرح مقامات العارفين / فلسفه / عربی
š.-u maqāmāt-il-‘ārifīn
نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷ - ۶۷۲ قمری
nasīr-od-dīn-e tūsī, mohammad ebn-e mohammad
(1201 - 1274)

وابسته به: الاشارات و التنبیها؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله
(۳۷۰-۴۲۸)
قطعه‌ای از شرح اشارات است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۷۴۷
آغاز: لما اشار فی الخط المتقدم الی ابتهاج الموجودات؛ انجام:
الی جوهر مناسب له بحسب الفطرة ... علی محمد و آله اجمعین
خط: نستعلیق، بی تا [الفبائی: ۴-۳۶۳]

● شرح مقامات العارفين / عرفان و تصوف / عربی
š.-u maqāmāt-il-‘ārifīn

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازماناسناد

DIA 276258

و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

● شرح القصص / صرف / عربي

š.-ul-quṣārā

از ناشناسی که شاید نامش در بخشی از دیباچه بوده است که در نسخه افتاده است. نگارنده کار خود را به نام شمس الدین محمد بن میر سید شریف گرگانی (۷۰۴-۸۳۶ق) با ستایش بسیار ساخته است. برای نشانی: «الركن الاول فی التغيرات ای فی بیان ما یرد علی المضاعف و المعتل من الادغام و الاعلال بانواعه الثلاثة. و قدم الادغام مع تقدم الاعلال علیه». متن از کتاب‌های درسی بوده است.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۲۴۹

آغاز: طلبا لان یلایم و غایب الطالبین؛ انجام: لیست مختصة بمواضعها، لكنها انما ذكرت بلفظ الماضي، لانه اصل الافعال، و الله تعالی اعلم بحقایق الامور. و الاحوال ... و قد فرغ ...
خط: نسخ تحریری، کا: احمد بن حرمان، تا: شوال ۱۰۶۹ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج شمشی، ۷۲گ، ۱۹ سطر (۱۵×۸/۵)، اندازه: ۲۱/۵×۱۵سم [ف: ۲-۳-۲۰۱]

سه شرح قصه حی بن یقظان < حی بن یقظان (ترجمه و شرح)

● شرح قصة حی بن یقظان = الرسالة المرموزة / فلسفه،

داستان / عربي

š.-u qiṣṣat-i ḥayy-i-bn-i yaqzān = ar-r.-u-marmūza

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

تاریخ تألیف: ۴۱۴ق؛ محل تألیف: فردجان

شیخ رئیس سه داستان مرموز فلسفی و عرفانی دارد (سلامان و ابدال، حی بن یقظان، طیر) و دومی که رساله حاضر باشد را در فردجان به درخواست یاران نگاشته و گزارش داده است. در این داستان بوعلی از کیفیت تکوین حی بن یقظان و سیر نفسانی او مباحثی می‌آورد. مهدوی تاریخ تألیف این اثر را، با توجه به محل تألیف آن، ۴۱۴ق می‌داند. وی دو «شرح» و یک روایت منظوم و یک ترجمه فارسی آن را نشانی داده است و روایتی دیگر از این داستان به نام «حی بن یقظان علی بیان آخر» در دست هست. این داستان را ابن طفیل اندلسی نیز روایت کرده است.

آغاز: بسمله الحمد لله كفاء افضاله، و صلواته علی نبیه ... و بعد فان اصراركم معاشر اخواني علی اقتضائي شرح قصة حی بن یقظان هزم لجاجی عقد عزمی عن المماطلة و الدفاع فانقدت لمساعدتكم. انه قد تسرت لی حین مقامي ببلادی برزة برفقائی انجام: قال الشيخ حیی بن یقظان لولا تقربی الیه بمخاطبتك منیهأ ایاك لكان فیه شغل شاغل عنك، و ان شئت اتبعنی الیه.
چاپ: لیدن به انضمام حواشی مأخوذه از شرح ابن زیله، ۱۸۸۹م؛

[دنا ۹۱۸/۶ (نسخه ۳)؛ كشف الظنون ۱۳۲۷/۲؛ قاهره فؤاد سید ۶۰/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۴۷۰

خط: نسخ تحریری، بی کا، تا: قرن ۹؛ تملک: محمد بن محمود حسینی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۴۷گ، ۱۹ سطر (۱۳×۷)، اندازه: ۱۰×۱۶سم [ف: ۱۷-۱۴۳]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۸۳۷

آغاز: فی غایة الاختصار مع تسامح فی اللفظ او عف بیان لقصاری او بدل عنها؛ انجام: لكنها انما ذكرت الماضي لانه اصل الافعال و الله تعالی اعلم بحقایق الاحوال.

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ افتادگی: آغاز؛ محشی؛ جلد: مقوا سفید، ۱۱گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰×۱۲/۵سم [ف: ۲۶-۳۱۹]

۳. کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۲۲۸

آغاز: برابر انجام: و استفعال یأتی فی اکثر الاحوال للسؤال و طلب الفاعل ... و یجیء ایضا كثيرا للاعتقاد ... ای اعتقدت فیہ الکریم ... و ضعیفا و یجیء ایضا ...

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام؛ محشی؛ تملک: عبدالغنی ثانی بن حسن حسینی به تاریخ ۱۱۵۶ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۱۴گ، ۱۱ سطر، اندازه: ۲۲×۱۲/۵سم [ف مخ]

● شرح القصص / صرف / عربي

š.-ul-quṣārā

ترمذی، محمد بن محمد

termezī, mohammad ebn-e mohammad

وابسته به: القصص / التصریف = مختصر فی الصرف؛ خجندی، احمد بن محمود (۷۰۰-)

شرح متوسط بر کتاب «القصص» تألیف علاءالدین احمد خجندی که به صورت «قال، قلت» تنظیم شده است. نام شارح همان‌گونه در دیباچه نسخه آمده است، ولی در منابع کتاب‌شناسی از این شرح نامی به میان نیامده است.

آغاز: احمد الله حمدا لا یدرک عدده و منتهاه و لا یسلک امله و قصاره و اشکر شکرا ... و بعد فان القصصی للامام الهمام المحقق البدر التمام المدقق الاستاد الاجل الکبیر ...

انجام: و قال المصنف فی شرح الهادی المراد بالنوع الحالة التي علیها الفاعل ... و کذا دحرجه واحده و دحرجه لطیفه و نحوها و الطلاقة للمرة وحسنة اوضحه او غیرهما للنوع و كذلك البواق والله اعلم.

کاشان؛ مدرسه سلطانی؛ شماره نسخه: ۲۴۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۹-۱۰؛ مهر: «عبده ابوالفضل» (مربع)، «عبده باقر» (بیضی)؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹۰گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۲۰×۱۳سم [ف مخ]

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد

DIA 276258

و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

اشاره نکرده و یا به اختصار از آن عبور کرده است.

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۰۵۳/۳

آغاز: بسمله، شرح قصیده عمیدالدین بن اسعد فی قلعة اشنوان که قلعه ایست در اندلس زمانی که حس کرده بود که او را و پرسش را به حکم اتابک اعظم ابوبکر بن سعد زنگی از تألیف حسن بن احمد ... من یبلغن حمامات بيطحاء ممتعات بسلسال و خضراء اقول الحمامات اقول الحمامات بالتخفيف جمع الحمامه؛ انجام؛ و الصواب ان يقول ذی ماء لكونه مضاف اليه اللج فلاحظ و تدبر و قد وقع الفراغ منه ليلة عيدالخلیفة ۱۳۱۹.

خط: نستعلیق تحریری، کاتب = مؤلف، بی تا؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن عنابی، ۱۹ گ، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۷×۱۰/۵ سم [ف: ۵-۴۳۴]

● شرح قصیده عمیدالدین الهمزیة / شعر / عربی

š.-u qaṣīdat-i 'amīd-ud-dīn al-hamzīyya

بیدگلی کاشانی، محمد باقر، ق ۱۴

bīdgolī kāshānī, mohammad bāqer (- 14c)

این شرح در روش مانند شرح سابق و بر قصیده همزیة عمید الدین است که در آغازش گوید: «من یبلغن حمامات بيطحاء xx ممتعات بسلسال و خضراء».

قم: مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۴۸۱/۲

آغاز: حمداً لمن جعل الدنيا سجناً لمن والاه من آل طه كما جعلها جنة لمن عاداه بغضاً لمن والاه؛ انجام؛ و سیدالوصیین و اولادهما الطیبین الطاهرین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین الی یوم الدین.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، بی تا؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۳۲ گ (۳۷-۷۸)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۸×۱۱ سم [ف: ۷-۷۱]

→ شرح قصیده عینیه < شرح القصیده العینیه
→ شرح قصیده عینیه < شرح قصیده الحمیری
→ شرح القصیده العینیه < شرح قصیده الحمیری

● شرح القصیده العینیه = الروحیه فی النفس / فلسفه / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-'aynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

صوفی، عبدالله بن عبدالرحمن، ق ۴ قمری

sūfī, 'abd-ol-lāh ebn-e 'abd-or-rahmān (- 10c)

وابسته به: القصیده العینیه = القصیده الغراء = النفسیه = الورقانیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۴۷۵/۲

آغاز: هبطت الیک ... و تمنع، الوراق من صفات الحمامة و الامر

الذی و صفه بالهبوط هو النفس الانسانیة؛ انجام؛ شبهه بلمعان البرق و هو معنی قوله ...

خط: نسخ، کا: محمد بن یوسف بن جزله مططب نخجوانی، بی تا [نشریه: ۲-۱۱۹]

● شرح القصیده العینیه = الروحیه فی النفس / فلسفه / عربی

š.-ul-qaṣīdat-il-'aynīyya = ar-rūḥīyya fi-n-nafs

سمرقندی، محمد بن اشرف، ق ۷ قمری

Samarqandī, mohammad ebn-e ašraf (- 13c)

وابسته به: القصیده العینیه = القصیده الغراء = النفسیه = الورقانیة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

شرح قصیده عینیه ابن سینا است. این شرح بیشتر از نظر لغت و فقه اللغة است و گاهی نیز به تفسیر و توضیح فلسفی به طور مختصر اشارت شده است. عبدالرؤف المناوی (- ۱۰۳۱ق) صاحب زهة الالباء در شرح قصیده عینیه درباره شرح سمرقندی می گوید: «وی در جایی که ایجاز انسب است به تفصیل پرداخته و در جای بسط و تفصیل، سخن را به ایجاز گفته. گاه نیز در تفسیر کتاب از آرائی پیروی کرده که سخن شیخ آشکارا با آن ناسازگار است. و این ناسازگاری را یادآور نگردیده است. من در کتاب خود اشتباهات و زوائد را از آن جدا کردم» (کشف الظنون). اما توصیف مناوی با این شرح سمرقندی که اینک در دست ماست هیچ گونه انطباق ندارد، زیرا این شرح بسیار موجز و مختصر و مفید است و همان گونه که گفته شد اصولاً کمتر به توضیح فلسفی پرداخته است. (عبدالحسین حائری)

آغاز: بسمله. قال الامام العلامة ... مولانا شمس الملة و الدین محمد بن اشرف بن مشرف الحسینی السمرقندی: الحمد لله حق حمده و الصلوة علی محمد خیر خلقه و بعد فهذه حاشیة للقصیده المنسوبة الی الشیخ رئیس ابی علی بن عبدالله بن سینا و هی هذه: هبطت الیک من المحل الارتفاع xx و رقاء ذات تعزز و تمنع؛ هبطت ای نزلت و انما لم یقل نزلت لان الخطاب للنفس الناطقة انجام؛ و فی بعض النسخ وجد بعد هذه الایات بیت آخر هو: انعم برد جواب ما انا فاخص xx عنه فان العلم ذات تشعشع و الله اعلم (تمت)

دکتر مهدوی فهرست نسخه های مصنفات ص ۱۹۵-۱۹۷؛ فتاوی ۱۵۲-۱۵۴؛ کشف الظنون: القصیده العینیه؛ دنا ۹۴۵/۶ (۷ نسخه)

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۹۰/۶ = ۵

آغاز و انجام: برابر

بی کا، تا: قرن ۸؛ ۳ گ (۲۹-۳۱) [ف: ۱-۳۴۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۳۶

آغاز و انجام: برابر

کا: ابوالمجد تبریزی، تا: شنبه ۱۶ جمادی الاول ۷۲۱ق؛ جلد:

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازماناسناد

DIA 276258

و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

همان نسخه بالا [مؤید: ۲-۱۵۱]

● شرح عیوب و علاج نواقص مملکتی ایران / حکومت

و سیاست / فارسی

š.-e 'oyüb va 'alāj-e navāqes-e mamlakati-ye irān

اهدا به: ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق)

نویسنده می گوید: چهارده سال است که در اروپا به سر می برم و از اخبار روزنامه های فرانسه و انگلیسی دریافته ام که جوان نادانی در طهران بساط شعبده گسترده (= شاید مقصودش ملکم باشد) و می خواهد قوانین فرنگان را در کشور اسلامی ایران رواج دهد. او برای مبارزه با این فکر علاوه بر این رساله نامه ای به مؤتمن الملک وزیر امور خارجه وقت نوشته و تقاضا کرده است تا مؤتمن الملک این رساله را به نظر شاه برساند. در این رساله مؤلف از شاه می خواهد که «دارالشورای ملی» ایجاد کند و برای تشکیل چنین شورایی پیشنهادهایی مطرح می نماید و بعداً از تأسیس چند دیوانخانه، که با وزارتخانه امروزی شباهت دارد، سخن می گوید و عقیده دارد بدین شیوه می توان هم از دین حمایت کرد و هم امور اداری مملکت را بسامان کرد.

آغاز: بسمله، حضور مبارک جناب مستطاب اجل اکرم عالی آقای مؤتمن الملک وزیر بی نظیر.

انجام: و مملکت ما را بکام شاه دار و سلطنت را در اولاد حضرتش نگاه دار و السلام خیر ختام.

چاپ: تهران، ۱۳۸۰ش، به کوشش و پیشگفتار غلام حسین زرگر نژاد، در «رسائل سیاسی عصر قاجار»، صص ۱۲۱-۱۷۲.

[دنا ۹۶۹/۶ فهرستواره منزوی ۵۰۸/۶]

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۸۵۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق ریز و خوش، کاتب = مؤلف، تا: محتملاً قرن ۱۳، جا: اروپا (احتمالاً)؛ کاغذ: فرنگی، شکری، جلد: تیماج قرمز، ۲۶گ، ۱۷ سطر (۱۵x۸/۵)، اندازه: ۲۰/۵x۱۵سم [ف: ۲-۳۹۴]

سه شرح عیون اخبار الرضا < لوامع الانوار فی شرح عیون الاخبار

سه شرح عیون اخبار الرضا (ع) < جنة السلام

● شرح عیون الحکمة / فلسفه / عربی

š.-u 'uyün-il-ḥikma

فخر رازی، محمد بن عمر، ۹۵۴۴ - ۶۰۶ قمری

faxr-e rāzī, mohammad ebn-e 'omar (1150 - 1210)

وابسته به: عیون الحکمة؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

عیون الحکمة یکی از آثار معروف ابن سینا در سه بخش الهیات، طبیعیات و منطق است که توسط فخر الدین رازی و به

درخواست شاگردش حکیم محمد بن رضوان بن منوچهر ملک شروان شرح شده است. در آغاز شرح دیباچه مفصلی نهاده و در این دیباچه می گوید: «یکی از شاگردان محمد بن رضوان بن منوچهر از من خواست تا بر مشکلات عیون الحکمه شرحی نویسم و من به چند دلیل از آن امتناع داشتم. یکی اینکه تا کنون کسی از اهل دانش بدین کار دست نزده. دیگر اینکه من با همه مطالب این کتاب از خرد و کلان مخالفم، اگر عقیده مخالف خود را آشکار سازم بر زبان زبوان می افتم و اگر نظر خود را پنهان کنم راه مدهانت و تزویر پیموده ام. سه دیگر اینکه از آنجا که مؤلف این کتاب در دانشوری مردی بنام و دانشمندی سخت زبانزد است، همگان این کتاب کوچک را حاوی اسرار پنهان می دانند و برای دریافت اسرار آن کنجکاوی دارند، هر کس بر مذاق خود بر کنار نسخه های آن تفسیری نگاشته و چنین پنداشته که تفسیر خیالی او روشنگر مطالب عمیق کتاب است، آنگاه کسانی که این نسخه ها را دیده اند حاشیه های مذکور را از متن دانستند و به هنگام نسخه برداری وارد متن ساختند و نتیجه این شد که نسخه های این کتاب دارای اشتباهات و مطالب ناستوار فراوان گردیدند. نظیر این تصرفات و آفات را من در نسخ مصنفات خود که بیش از ۳۰ سال از تألیف آنها نمی گذرد دیده ام چه رسد به مصنفات شیخ که بیش از ۱۵۰ سال از آن می گذرد». رازی سپس می گوید: «این معاذیر مورد قبول درخواست کننده واقع نشد و ناچار این شرح را نوشتم». عنوان های این شرح «قال الشیخ» و «قال المفسر» یا «التفسیر» است. در فهرست نسخ عربی برلین فهرست کامل فصول شرح عیون الحکمه یاد شده و آن نسخه نیز مانند بسیاری از نسخ کامل نیست. اینک فهرست مطالب از فهرست مزبور: منطق دارای ده «فصل» است، فصل اول و دوم گویا دیباچه و مقدمه است و ایساغوجی (در طبیعی و الهی رازی نخست مقدمه ای میسوط آورده)، سوم تا دهم قاطیعوریاس است باریرمیناس، انولوطیقا الاولی، انولوطیقا الثانیه (برهان)، جلد، المغالطات، الخطابه، القیاسات الشعریه؛ بخش طبیعی دارای شانزده «فصل» است: ۱. تقسیم علوم، شامل چهار مسئله (تفسیر حکمت، تقسیم حکمت به نظری و عملی، بخش های حکمت عملی، بخش های حکمت نظری)، ۲. المصادرات التي يجب تقديمها علی العلم الطبيعي، ۳. بیان تناهی الأبعاد، ۴. ان الجهات لا يتحدد الا بالمحيط و المركز، ۷. نفی جوهر الفرد، ۸. اثبات الزمان، ۹. حرکت و اقسام حرکت دارای شش مسئله، ۱۰. مسائل السماء و العالم، ۱۱. الآثار العلویه شامل دو مسئله، ۱۲. فی النبات، ۱۳. فی الحيوان، ۱۴. فی الحواس الباطنه، ۱۵. فی القوى المحركة الحيوانيه، ۱۶. الانسان؛ بخش الهیات دارای هشت فصل: ۱. وحدت و کثرت و احکام آنها، ۲. احکام هیولی و صورت؛ ۳. اثبات قوی؛ ۴. احکام العلل و المعلولات؛ ۵. وجود و تقسیم آن به جوهر و عرض؛ ۶. مباحث ممکن و واجب؛ ۷. کلی و جزئی و مباحث متعلق به آنها؛ ۸.

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد

DIA 276258

و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

شرح عبارات مشکله علی بن عبدالله بن فارس < الفارسیة (۳)

● شرح العبارة = تعليق الحواشی علی کتاب العبارة /

منطق / عربی

š.-ul-'ibāra = ta-'līq-ul ḥawāšī 'ala-l k.-il-'ibāra

فارابی، محمد بن محمد، ۲۲۶۰ - ۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

ارسطو کتاب «العبارة» را در منطق نگاشت. این کتاب پس از ترجمه به زبان عربی از طریق ابونصر فارابی شرح شد.

آغاز: بسمله غرض ارسطو طالیس فی کتاب العبارة هو الکلام فی القول الجازم الحملی البسیط من جهة تألیفه لامن جهة مادته ... (آغاز مطلب پس از صدر کتاب): قال ابونصر محمد بن محمد بن محمد فارابی من الاوائل التي یبغی لمن شرع فی المنطق ان يعرفها ان هاهنا محسوسات و بالجمله موجودات خارج النفس.

انجام: و لما استعظم ذلك كما من عاده ارسطاطا لیس لن یفعله فی سائر کتبه فیما یری ان افلاطن قد غلط فی هذا ما اقوله فی هذا الفصل. هذا آخر ما وجد من تعليق الحواشی علی کتاب العبارة لارسطاطا لیس تفسیر ابی نصر محمد بن محمد الفارابی و لواهر العقل جزیل الحمد و المنة

چاپ: به سال ۱۹۴۸ در مصر به چاپ رسیده است؛ نیز به کوشش محمد تقی دانش پژوه در المنطقیات للفارابی، ج ۲. (قم، کتابخانه آیه الله مرعشی: ۱۴۰۸ق)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۹/۱-طباطبائی

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج

قرمز، ۸۷ص (۱-۸۷)، ۲۲سطر، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲۳ - ۲۳۶]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۱۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلما: ۱ - ۳۰۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۰

آغاز: المعقولات تصدق و تکذب ... فقال ان المعقولات الی تصدق و تکذب

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشککی، مذهب، ۱۸ سطر (۹×۱۵)، اندازه:

۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۷ - ۲۴۳]

● شرح عبارة ابن الحاجب / نحو / عربی

š.-u 'ibārat-i ibn-i ḥājib

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۲۵/۷

آغاز: بسم الله ... و بعد لما رأیت قول ابن الحاجب فی الکافیة و هو انه اذا عطف

خط: نستعلیق، بی کا، تا: دوشنبه ۲۷ شعبان ۱۲۰۷ق؛ جلد: تیماج

۱۳ قمری

raštī esfahānī, mohsen ebn-e mohammad rafī' (1801 - 19c)

در بیان چگونگی عبادت و کیفیت طاعات ائمه علیهم السلام است خصوصاً کیفیت عبادت امام زین العابدین علیه السلام؛ و در ضمن آن اصناف عبادت کنندگان را آورده است.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۳۵/۲

آغاز: وبعد عرضه می دارد ... که این چند کله قلمی می شود درباره شرح عبادات ائمه علیهم السلام و کیفیت طاعات ایشان؛ انجام: عن كافة الذنوب کبيرة كانت أم صغيرة وهكذا الاخبار الاخر الکثیرة الواردة كذلك.

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۳گ (۵-۷پ)، اندازه: ۱۹×۲۸سم [محدث ارموی مخ: ۲ - ۹۰۷]

● شرح عبارات عرفانی کتاب اشارات / عرفان و تصوف /

فارسی

š.-e 'ebārāt-e 'erfānī-ye k.-e ešārāt

وابسته به: الاشارات و التنبیها؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله (۳۷۰-۴۲۸)

نویسنده می گوید: «این سطری چند است در شرح عبارت و معانی اصحاب عرفان و کشف اشارات و معانی ارباب ذوق و وجدان که در آخر کتاب اشارات للشیخ الکامل و الحکیم ... الشیخ ابی علی الحسینی بن عبدالله بن سینا البخاری ... به اشارت بعض کبراء دین و علوم و رسیدن به غایات آن از معارف و مواجید ادواق ایشان بانصیب شده سمة الحاق یافته و به وصف شیوع عند ارباب التحقیق استحاق گرفته» و «آن دو قسم است: اول در بیان مقامات و شرح درجات این علیه با اشارت به بعضی از سیر و اخلاق ایشان؛ دوم: در بیان اسرار آیات و خوارق عادات که در مجاری احوال و محاذی استکمال بر طبق اشارت و اختیار یا عدم قدرت و اختیار از ایشان صدور یافته هر چند پرتو شهود و ادراک بعضی بر آن نتافته». نویسنده در فصلی پیش از شروع مطلب از سخنان ارباب حقیقت و بر وجه نقل ایراد می کند تا مقصود را گشاده تر بنمایاند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۷

آغاز: بسمله، الحمدلل الذي جعل معارف العارفين مناهج جنابه؛ انجام: اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما و اذا مروا باللغو مروا کراماً وقع الفراغ عن تسويد يوم الاربعاء الثالث و العشرين من شهر رمضان سنه اربع و ثمانين و ثمانمائة.

خط: نستعلیق کهن، بی کا، تا: ۸۸۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی، تیماج عنایی، ۱۶۶گ، ۱۷ سطر (۵×۱۲)، اندازه:

۱۲×۱۸سم [ف: ۶ - ۶۸۳]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازماناسناد

DIA 276258

و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

ašyā'

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

جز «المنطق الموجز» اوست.

آغاز: البسمة ... الحمد لله حق حمده، و صلواته علی نبيه محمد و آله أجمعين. إعلم ان المعرفة بالأشياء علی وجهين، تصدیق و هو اعتقاد بما یصدق به و یکذب به علی وجه التصدیق به، أعنی اعتقاد النفس اثبات حکم أو نفيه ...

انجام: و إذا أردت التصور، فانظر الی الأمور الموقعة للتصور، و هی النعوت الأوصاف، و احصها بالمعنی دون اللفظ، و انظر هل هی موجودة للشیء، و هل هی ذاتیة فإذا عملت هذا، یکون أن زنت المعلومات المستفادة بالوزن العقلي. و ذلك ما أردنا أن نقرر. انقضت الفصول الموجزة و هی تعرف بالنکت. تمت.

چاپ: در حاشیه شرح الهدایة الاثریة (تهران، چاپ سنگی، ۱۳۱۳ق)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۰/۱۶-ف

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: ایاصوفیا ۴۸۴۹؛ بی کا، تا: ۶۹۷ق؛ مقابله شده؛ ۴گ

[۵۵-۵۸پ] [فیلمها ف: ۱-۵۷۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۳۵۹/۱۴-عکسی و ۳۷۱/۱۴-عکسی و ۴۳۷/۱۴-عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۲۸۶]

● نکت القاموس فی تحفظ الناموس / لغت / عربی

nukat-ul qāmūs fi taḥaffuz-in nāmūs

فاضل حکم آبادی، محمد بن حسن، ق ۱۴ قمری
fāzel-e hokm ābādī, mohammad ebn-e hasan (- 20c)

تاریخ تألیف: ۱۲۸۰ق

نویسنده می گوید هر که را با زبان عرب سرو کار است حتماً سر و کارش به این کتاب می باشد. لذا بر آن شدم که این کتاب را دقیقاً مطالعه کنم و آنچه نقص از املاء غلط یا اسامی مبهم و امثال آن در آن بیابم مرتفع سازم خواه این نقائص تقدیم خوانندگان می کنم. او پس از آن موارد اشتباه را باز می نماید و اغلاط را نشان می دهد.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۸

آغاز: بسمه و به نستین، الحمد لله الذی خلقنا و علمنا الکتاب و کلنا وارثنا الصواب؛ انجام: علی هاجرنا آلاف تحیه و ثناء و صلوات و سلام.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: ۱۲۸۰ق؛ مجدول؛ ۹۱گ، ۲۲ سطر
[۱۶/۵×۹]، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۱۰-۲۳]

عیناً قطعاً علی ما كان الوقف من الاعیان، تم.
چاپ: در ضمن مصنفات شیخ مفید با تحقیق محمد رضا حسینی
جلالی چاپ شده
[الذریعه ۲۴/۳۰۲]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴/۵ عکسی

آغاز و انجام: برابر

نسخه اصل: کتابخانه بادلیان در آکسفورد F 64 عربی (E. 157)؛ خط: نسخ، کا: عودی، احمد بن حسین، تا: شنبه ۲۷ شعبان ۷۴۰ق؛ نام رساله و مؤلف در این نسخه چنین است: «کتاب النکت فی مقدمات الأصول من املاء الشيخ الأجل المفید ابی عبدالله محمد بن محمد بن النعمان الحارثی»؛ ۵ص (۸۸-۹۲)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۳-۲۱۲]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۶۲۵/۴ عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۵-۵۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۲۳/۴۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، محشی؛ ۴گ (۲۴۳پ-
۲۴۶پ)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۱۰/۵سم [ف: ۳۲-۷۷۷]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶۳۲۸/۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: حناساب اصفهانی، غلامرضا عطار بن آقا محمد حسین، تا: ۱۲۵۵ق؛ ۳گ (۲۸پ-۳۰ر)، ۲۴ سطر (۹×۱۵) [ف: ۴۱-۴۴۴]

۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۳۴۸/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد باقر بهاری همدانی، تا: ۱۳۱۲ق؛ از روی نسخه به خط «احمد بن حسین عودی حلی» مورخ سال ۷۴۰ق، استنساخ گردیده؛ ۵گ (۴۰-۴۴)، ۱۶ سطر (۶×۱۱/۵)، اندازه: ۱۷/۵×۱۱سم [ف: ۳۱-۲۳۹]

۵. قم؛ مؤسسه آیه الله بروجردی؛ شماره نسخه: ۴۳۰/۱۱

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: تبریزی، عبدالله، تا: ۱۳۷۰ق؛ ۴گ (۱۶۷-۱۷۰ر)،
۱۱ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۱۸سم [ف: ۲-۲۷۲]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۴۳/۱-ف

نسخه اصل: کتابخانه عمومی حکیم در نجف؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف: ۲-۱۲۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۳۴۳/۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲-۱۲۷]

● النکت فی المنطق = الفصول الموجزة = معرفة

الاشیاء / منطق / عربی

an-nukat fi-l mantīq = al-fuṣūl-ul mūjazat = ma'rifat-ul

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)،؛ جلد سی و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276271

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ۱۳۹۳/۲۰۱۴

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۲۴۷

آغاز: بسمله، حمدله این ذکر است در بیان آنکه درویشی از روی استفاده سوال کرد؛ انجام: قوله ت، لایستاخرون ساعه و لایستقدمون و الله اعلم بالصواب
خط: نسخ و نستعلیق، بی کای، بی تا [رایانه]

● النفس و سعادتها و شقاوتها / فلسفه / عربی

an-nafs wa sa'ādātuhā wa šaqāwatuhā

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۲۵/۳

آغاز: کالمة الفاعلیة ... الفصل الثانی فی تعریف القوى النفسانية علی سبیل الاختصار؛ انجام: الفصل الرابع عشر فی المرتبة القصوى التي تبلغها النفس الناطقة ... و لا اكتساب تکلفی لکن له التیهو فی القوة العملية و الرئيس الاول.

خط: نسخ، کا: صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، تا: ۱۰۰۶ق، جا: قزوین؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاخذ: سپاهانی، ۳۴ص (۶۵-۹۸پ)، ۱۵ سطر (۱۰×۴/۵)، اندازه: ۱۷×۹/۵سم [ف: ۱۷-۶۱]

● النفس و الطبيعيات / فلسفه / عربی

an-nafs wa-t ṭabī'īyāt

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

رساله ای درباره نفس و طبیعيات و غیر از رساله های است که در الذریعة آمده و در چهارده «فصل» است: ۱. البرهان علی أن النفس جوهر؛ ۲. لكل واحد من العلوم شیء یبحث عن أحواله؛ ۳. ليس أحد من الناس لا یصیب له من أمر الرویا؛ ۴. الهیولی البسیطة لها استعداد بسیط؛ ۵. صفة الشیء موجودة له؛ ۶. الوجود من صفات الشیء؛ ۷. اللواحق الاعتبارية غیر متناهية؛ ۸. الإمكان من لوازم المهية؛ ۹. الأمور المفارقة قوى و مهيات؛ ۱۰. الإجماعية الوهيمية هی القوى التي يتأدى إليهما؛ ۱۱. الأمور معتبرة بأنها ذوات فی أنفسها؛ ۱۲. العقل يفرض ثلاثة أکوان أحدها الکون؛ ۱۳. الجوهر فی جوهرته المطلقة؛ ۱۴. يشبه أن يكون الجوهرية من لوازم الجسم.

[ریحانة الأدب ۵۸۹/۷]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۶۱۹/۶

آغاز: فصل، البرهان علی أن النفس جوهر هو أن هذه الأجسام التي يحس و يتحرك بالإرادة؛ انجام: فما قولك فی وجود الأول و إن كان مستغنياً فلا حاجة للوجود إلى العلة.

خط: نسخ، کا: بالانکابی جیلانی، محمد نصیر بن حسن، تا: قرن ۱۲؛ مصحح: ۴گ (۲۷-۳۰)، ۲۲ سطر، اندازه: ۱۵×۶سم [ف: ۲۹-۳۶۷]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۸۸/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کای، تا: ۱۱۹۸ق؛ ۵گ (۲۱-۲۵ر) [ف: ۳-۲۶۷]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۹۸۲/۲۷

آغاز و انجام: برابر

بی کای، تا: قرن ۱۴؛ ۱۰ص (۶۴۵-۶۵۴)، اندازه: ۱۱×۱۸سم [ف: ۴۴-۱۷۵]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۵۶/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: حسینی تفرشی، محمد ابراهیم بن محمد، تا: صفر ۱۳۱۱ق؛ جلد: میشن، ۵گ (۴۷-۵۱پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۱/۲×۱۳/۷سم [ف: ۷-۴۷۱]

● النفس و الروح / فلسفه / عربی

an-nafs wa-r rūh

ابن مندویه، احمد بن عبدالرحمن، - ۴۱۰ قمری
ebn-e mandūye, ahmad ebn-e 'abd-or-rahmān (- 1020)

اهدا به: حمزه بن الحسن

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۱۱۴/۱۰

آغاز: بسمله. و به نستعین رساله من ابی علی احمد بن عبدالرحمن بن مندویه الاصفهانی الی حمزة بن الحسن فی النفس و الروح علی رای اليونانین و هذا اوله: اوضح الله لك غوامض العلوم و انار خفياتها ... علمتی حاجتک الی معرفة ما قاله المتكلمون فی النفس و الروح؛ انجام: و یغبطک بمكانه ان شاء الله بعون الله تعالی.

خط: نستعلیق، بی کای، تا: پایان رجب ۱۰۷۲ق؛ ۳گ (۵۸-۶۱پ)، ۱۶ سطر (۱۲×۵)، اندازه: ۱۴×۲/۵سم [ف: ۸-۷۵۰]

● النفس و الروح / فلسفه / عربی

an-nafs wa-r rūh

بیان حقیقت نفس و روح و جدایی های این دو از یکدیگر با استفاده از بعضی آیات و احادیث و نقل بعضی از گفته های دانشمندان این فن.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۷۹۳۶/۲۲

آغاز: الحمد لله رب العالمین ... أما بعد فهذه رسالة رتبناها فی حقیقة النفس و الروح هل هما شیء واحد أو شیئان؛ انجام: أو قدما رأسخاً فی عمل التقوی و لا یخاف من الخالق.

بی کای، تا: قرن ۱۱؛ جلد: تیماج، ۳گ (۳۴۳-۳۴۵پ)، اندازه: ۲۰×۳۱/۵سم [ف: ۲۰-۲۷۴]

● نفس و روح / عرفان و تصوف / فارسی

nafs va rūh

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد سی و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276271

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ۱۳۹۳/۲۰۱۴

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۰/۱-ف
نسخه اصل: اونیورسیتیه ش ۴۷۱۱. در فهرست با عنوان «فی النفس»
آمده است؛ خط: نسخ، بی کا، تا: با تاریخ ۵۷۸ق؛ ۱۲گ (۱-۱۲)،
۲۴سطر [فلمهاف: ۴۳۸-۱]
۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۴۰/۱
خط: نسخ، کا: محمود بن علی بن ابی علی عبدیل، تا: قرن ۷؛
مجدول؛ ۲۳ص (۱-۳۳)، ۲۳سطر (۲۲×۱۳)، اندازه: ۲۷×۱۹سم
[سنا: ف: ۱۱۹-۱]
۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۱۹/۲
خط: نسخ، بی کا، تا: ۷۳۳ق؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۷ص
(۲۰۸-۲۱۴)، ۱۴سطر، اندازه: ۲۴×۱۷سم [ف: ۹-۴۱۱]
۴. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۵۸/۱ عکسی
آغاز و انجام: برابر
نسخه اصل: کتابخانه چستریتی، ش ۴۰۰۳ (فهرس المخطوطات
العریبة فی مکتبة تشتر بیته ۵۸۵/۲)، خط: نسخ، بی کا، تا:
یکشنبه ۱۱ رجب ۷۳۳ق؛ مصحح؛ ۲۱ص (۳-۲۳)، ۱۷سطر
[عکسی ف: ۴-۱۲۰]
۵. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۰۴۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن امیر، تا: قرن ۱۰؛ ۱۷گ (۱۲-۱۲-
۲۸)، ۱۸سطر، اندازه: ۱۰×۵سم [ف: ۳۵-۵۲۵]
۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۴۹/۳
آغاز و انجام: برابر
بی کا، تا: با تاریخ ۹۶۲ق؛ تملک: مصطفی بن عبدالله در ۹۶۲،
خليفة سلطان در ۱۰۴۱، محمد طاهر پزشک تفرشی در ۱۱۳۵،
محمد ابراهیم قزوینی در ۱۲۴۵؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج،
۷گ (۱۵-۲۱پ)، ۳۱سطر، اندازه: ۲۳×۱۳سم [ف: ۶-۲۳۹۴]
۷. تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۹۷۶/۱۶-عکسی
آغاز: برابر؛ انجام: او انسان لیست انسانیة بالفعل مستعارة
تنها دو فصل نخستین را دارد؛ خط: نستعلیق شکسته تحریری،
بی کا، تا: قرن ۱۱، ۶ص (۱۹۴-۱۹۹) [عکسی ف: ۱-۳۹۴]
۸. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۴۷/۱۸
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۲۱ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج،
۱۵گ (۱۵۹-۱۷۳)، اندازه: ۱۹×۱۲/۵سم [ف: ۱۲-۲۳۰]
۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۹۴/۱۸
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فلمهاف: ۱-۷۳۱]
۹. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۴/۳
خط: تعلیق ریز، بی کا، تا: نزدیک ۱۰۶۱ق؛ ۲۳گ (۴۳-۶۵)
[ف: ۳-۳۹۴]
۱۰. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۸۶/۱۲
آغاز: برابر؛ انجام: لازالت الحکمة متعشة بعد المخمول نضرة بعد
الدبول لیستمدوا بدولته دولتها و ترجع بأیامه آیامها و یرفع بمكانه

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۲۹/۳
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ جلد: مقوایی، ۲گ (۹-۱۰)، ابعاد متن:
۱۵/۵×۹/۵، اندازه: ۲۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۱۲-۴۱۱]

به نفس (رساله در معرفت) العوالم الخمس الكلية (ترجمه)
به النفس علی الدلیل و البرهان القوی الجسمانية

● النفس علی سنة الاختصار = مبحث عن القوی
النفسانية = الهدیة / فلسفه اعربی

an-nafs 'alā sunna-til ixtiṣār = mahḥaṭ-un 'an-il quwa-
n nafsāniya = al-hadiya

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۳۷ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

رساله ای است مختصر در ده «فصل»: ۱. فی اثبات القوی
النفسانية؛ ۲. فی تقسیم القوی النفسانية؛ ۳. فی انه لیس شی من
القوی النفسانية حادث عن العناصر؛ ۴. فی تفصیل القول فی
القوی النباتية؛ ۵. فی تفصیل القول فی القوی الحيوانية؛ ۶. فی
تفصیل القول فی الحواس الظاهرة؛ ۷. فی تفصیل القول فی
الحواس الباطنة؛ ۸. فی ذکر النفس الانسانية من مرتبة بدوها الی
مرتبة کمالها؛ ۹. فی ماهية البراهین الضرورية؛ ۱۰. فی اقامة
البراهین علی وجوده جوهر عقلي.

وی این رساله را برای امیری - احتمالاً نوح بن منصور سامانی
(۳۶۵-۳۸۷ق) - به رشته تحریر درآورده است. این رساله از
آنجا که برده فصل تقسیم شده به رساله «الفصول» و از آنجا که
به امیر نوح بن منصور اهدا شده است به رساله «هدیه»، و چون
شیخ درباره اختصار آن، در مقدمه رساله ذکر کرده که: «فرأیت
ان اعمل للامیر کتاباً فی النفس علی سنة الاختصار...»، به «النفس
علی سنة الاختصار» و بالاخره به اعتبار موضوع آن به «مبحث
عن القوی النفسانية» نامیده شده است.

آغاز: خیر المبادی ما زین الحمد لو اهب القوة علی حمده ... فلو
لا ان العادة سوغت للاصغر الانبساط الی الاکابر ... و لما وجدت
العادة قد نهجت هذه الجادة و شرعت هذه السنة ظفرت بقدر
نفسی فی الانبساط الی الامیر الاجل السيد اطال بقاء بهدیة.
انجام: و مهما امر الامیر بافراد القول فی تلك المعانی ... و یرفع
بمكانه مکان اهله و یعزز عدد طالبی فضلها و الحمد لله و هو
حسبی و نعم الوکیل و صلوته علی رسله اجمعین.

چاپ: در رسائل (قم، انتشارات بیدار: ۱۴۰۰ق)؛ به تصحیح احمد
فؤاد الاهوانی، احوال النفس و ثلاث رسائل اخرى (قاهره:
۱۹۵۲م)

[الذریه ۲۴/۲۶؛ اعلام ۲/۱۰۳۳؛ فهرست مصنفات ۲۴۱-۲۴۴؛ مهدوی،
مصنفات ابن سینا ۲۴۱]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد سی و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

آغاز: یکی بدان معنی که تمامست
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: ذی حجه ۱۰۸۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ با
سرلوح؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: گالینگور، ۱۳ (۱-۱۳)، ۲۰ سطر
(۱۹×۸)، اندازه: ۲۷×۱۵سم [ف: ۵-۱۵۲۲]
۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۱۰
آغاز: بسمله، همگی آنچه دانای یونان ارسطاطالیس یاد کرده؛
انجام: مثل الجوز و اللوز در بازار نیست
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: ۱۸۶ق؛ جلد: تیماج [رایانه]
۶. اصفهان؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۸/۲
خط: نسخ، بی کاء، بی تا [نشریه: ۵-۳۰۴]

● **النفس = قوی النفس / فلسفه / عربی**

an-nafs = quwa-ln nafs

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷/۳۶۰
آغاز: بسمله ان قوی النفس تقسم الی ثلاثة اقسام احدها القوی
التي تكون بها الفكر و التميز؛ **انجام:** بل افعالاً كما سبق من البيان
فی ذکرها فی علم ذلك.
خط: نسخ، بی کاء، بی تا؛ جلد: تیماج، ۵ گ (۱۳۴پ-۱۳۸پ)،
۲۵ سطر [ف: ۲۵-۳۴۶]

● **النفس / فلسفه / عربی**

an-nafs

ابن باجه، محمد بن یحیی، - ۵۳۳؟ قمری
ebn-e bājja, mohammad ebn-e yahyā (- 1139)
چاپ: تحقیق محمد صغیر حسن المعصومی (دمشق، مطبوعات
المجمع العلمي: ۱۹۵۰م)

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۵/۱۵۵۷ عکسی
نسخه اصل: کتابخانه بودلیان در آکسفورد، شماره ۲۰۶؛ خط:
نسخ، بی کاء، تا: ۵۴۷ق [عکسی ف: ۴-۴۸۹]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲/۱۲۸۹ عکسی
آغاز: الاجسام منها طیبة و منها صناعة فالصناعة كالكرسي؛
انجام: و لنصف الی ذلك ما تقدمنا فیناه فیما سلف من هذا
الكتاب فنقول
نسخه اصل: کتابخانه سلطنتی برلین، ش ۵۰۶۰؛ خط: مغربی، کاء:
انصاری، عبدالله بن محمد، تا: ۶۶۷ق؛ ۲۸ گ (۱۴۵پ-۱۷۲ر)،
۲۸ سطر، اندازه: ۲۷×۲۰سم [عکسی ف: ۳-۶۴۵]

بی کاء، بی تا؛ ۸ص (۱-۸) [ف: ۳-۲۶۳]
۳۰. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۶۲/۴ - ب
آغاز و انجام: برابر
بی کاء، بی تا؛ ۴ گ (۱۷۳-۱۷۰پ) [ف: ۴۹۵-]
۳۱. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۵۹۱
بی کاء، بی تا [نشریه: ۲-۱۷۳]

● **نفس = ترجمه مختصر رساله نفس / فلسفه / فارسی**

nafs = t.-ye moxtasar-e r.-ye nafs

ارسطو، ۳۸۴ - ۳۲۲؟ قبل میلاد
arastū (-384 - -322)

مترجم: بابا افضل کاشانی، محمد بن حسین - ۶۶۷؟
قمری
ترجمه رساله منسوب به ارسطو است که افضل الدین آن را به
فارسی در آورده است؛ در هفت باب.
چاپ: مجموعه مصنفات بابا افضل کاشانی، به کوشش مجتبی
مینوی و یحیی مهدوی (تهران، انتشارات خوارزمی)
[تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلامی، ذبیح الله صفا ۹۶/۱]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۱۴۰-ف
نسخه اصل: حمیدیه ش ۱۴۴۷؛ بی کاء، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ درهامش
است. [فیلمها ف: ۱-۴۳۱]
۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۶/۲۸۶
آغاز: نخستین سخن اندر یافت هر معلولی، سخن دویم اندر هستی
نفس، سخن سیم ... چنین گفتند که بدین سخن آن خواسته که
هر آن چیز که یافته شود یا محسوس بود؛ **انجام:** حکمت چون از
سرشک از دیده باشند به پیش ما از این الفاظ دورند بنزد ما از این
معنی تراشد. تمت بحمد الله و منه
خط: نستعلیق، کاء: فراهانی ورامینی، شاه مراد بن نقدعلی، تا:
۱۰۷۲ق؛ جلد: تیماج، ۳ گ (۴۹پ-۵۱پ)، ۲۷ سطر، اندازه:
۲۷×۱۸سم [میراث شهاب: ۴۲-۱۲۲]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۳/۲۸۶
آغاز: همگی آنچه دانای یونان ارسطاطالیس یاد کرد در کتاب
نفس ابتدای گفتارش رواست بر آنکه گفت نفس جسم است پس
از آنکه گویند؛ **انجام:** و اما در کتاب ما بعد الطبیعة که اجرام
سماوی عقل دارند و برین حجتهای قوی و روشن نموده، تمام
شد مقاله سوم و بتمامی آن کتاب منسوب بأرسطاطالیس تمام
گشت.
این رساله در یک مقدمه و سه مقاله می باشد؛ خط: نستعلیق، کاء:
فراهانی ورامینی، شاه مراد بن نقدعلی، تا: ۷ ذیقعه ۱۰۷۲ق؛ جلد:
تیماج، ۱۵ گ (۱۳۵-۱۴۹پ)، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۷×۱۸سم
[میراث شهاب: ۴۲-۱۳۳]
۴. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۳۰۶۷/۱

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا،)؛ جلد سی و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276271

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ۲۰۱۴ / ۱۳۹۳

● نصیحت منظوم / شعر / فارسی

nasīhat-e manzūm

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

از میر سید شریف جرجانی به فرزندش امیر محمد.

قیم؛ موعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۹۶/۱۹

آغاز: سالها گفتیم درس قیل و قال xx ما و درویشی و کنج و عین حال

نسخه اصل: کتابخانه آیت الله گلپایگانی، شماره ۴۸ (جدید ۱۵۶/۱۹) [در فهرست نیامده]؛ خط: نستعلیق، کا: حسنی حسینی، مسعود بن فضل الله، تا: ۱۰۵۹ق، جا: اصفهان؛ اص (۶۸)، ۱۹-۳۰ اسطر [عکسی ف: ۳-۶۶۵]

س نصیحة المؤمنین و فضیحة الشیاطین - تحفه اثنی عشریه

● نصیحت نامهچه / سیر و سلوک / فارسی

nasīhat-nāmče

در آداب طریقت و سلوک اهل معرفت، که پندهایی از خواجه عبدالخالق عجدوانی، نورالدین عبدالرحمن جامی، خواجه سعد الدین، خواجه بهاء الدین و پند نامه لقمان می آورد.

قیم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۸۷۹/۱۰

آغاز: بسمله، حضرت خواجه عبدالخالق عجدوانی قدس الله تعالی سره العزیز فرموده اند؛ انجام: چون چنین کردند و بخانه خود آمدند باز به طریق روزی که مقرر فرموده بود و همان ملک را مقرر فرمودند که باز به ایشان رساند صدق الله ... خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۲۹۳ق؛ جلد: تیماج، ۱۴گ (۷۹-۹۲پ)، ۱۷ اسطر، اندازه: ۱۸x۱۱/۵سم [ف: ۲-۱۳۹]

س نصیحت نامه - اخلاق الاولیاء

س نصیحت نامه - اخلاق شاه محمدی

س نصیحت نامه - اسرار الغیبیه لاسباب المدنیة

س نصیحت نامه - الهی نامه

س نصیحت نامه - پندنامه

س نصیحت نامه - حجة الذاکرین

س نصیحت نامه - ظفر نامه

س نصیحت نامه - فرزند نامه

س نصیحت نامه - قابوسنامه

س نصیحت نامه - کریمیا

س نصیحت نامه - کلیات

س نصیحت نامه - نصیحة الملوک

● نصیحت نامه = اسباب تکبیت / شعر، اخلاق / فارسی

nasīhat-nāme = asbāb-e nekbāt

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

در این منظومه که هفتاد و نه بیت است، شصت صفت که مایه نکبت و نحوست می باشد، برشمرده شده است، به نقل از گفته های حضرت پیامبر اکرم (ص) و ابن سینا. در نسبت این منظومه به ابن سینا تردید است.

آغاز: نزد ارباب دولت و مکنت xx شصت چیز است مایه نکبت / گوش کن تا بگویم آنها را xx که بر انداخت خانمانها را

۱. تهران؛ مفتاح؛ شماره نسخه: ۸۲۲/۱۳

آغاز: برابر

بی کا، تا: قرن ۱۱؛ چلیپا نوشته شده؛ قطع: ربعی [نشریه: ۷-۲۵۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۵۳/۷۴

آغاز: برابر؛ انجام: دان خواب برهنه نیست نکوی xx مکن و سوی دولت آور روی / این نصیحت که جمله را گفتم xx در به معنی نظمشان سقیم / نقل از شیخ ابوعلی سیناست xx که روایات او همه زیباست

خط: نستعلیق، کا: جعفر بن محمد بدیع، تا: ۱۱۰۹ق، جا: مشهد رضوی؛ جلد: تیماج مذهب، ۲گ (۳۰۳-۳۰۴پ) [ف: ۱-۲۹۱-۱۱۴۲]

۳. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۲۸۷/۱۶

آغاز: برابر؛ انجام: نان بدنجان اگر کنی پاره xx شوی از شهر خویش آواره

خط: نستعلیق، کا: محمد بن سید کریم تاجر شوشتری، تا: ۱۳۰۱-۱۳۰۸ق؛ ۱گ (۱۰۷-۱۰۷پ)، اندازه: ۳۱x۲۰سم [ف: ۴-۱۱۱]

۴. مشهد؛ مدرسه آیه الله خوئی؛ شماره نسخه: ۱۴۷/۲

آغاز: برابر؛ انجام: هر که دارد از این نصایح عار xx یا ندارد از این کلام اقرار / این تو مایه هلاکت دان xx مایه درد و رنج و محنت دان

تذکر: نام مؤلف با تطبیق آغاز نسخه تعیین شد؛ کا: میرزا علی محمد، بی تا؛ ۴گ (۱۵-۱۸پ)، اندازه: ۱۷x۱۱سم [ف: ۹۷-]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۴۵/۱۳

کا: علی اصغر بن حاجی محمد سعید، بی تا، جا: میانه؛ مجدول؛ جلد: تیماج، ابعاد متن: ۱۷x۶، اندازه: ۲۱x۱۰سم [سنا: ف: ۲-۷۴]

● نصیحت نامه / سیر و سلوک، اخلاق / فارسی

nasīhat nāme

غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ قمری

qazālī, mohammad ebn-e mohammad (1059 - 1112)

این رساله یک رشته نگارشی است که نخست به نکوهش علوم رسمی برای تحصیل دنیا و پس از آن به ذکر آداب سلوک و پند و موعظه باختصار رفته و تفصیل را به «احیاء العلوم» حواله داده است. وی این رساله را به خواهش یکی از شاگردان که پندنامه مخصوص از او خواسته نگاشته است.

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛؛ جلد سی و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

● النصيحة لبعض الاخوان = المواعظ = الحكمة و

النصيحة / اخلاق / عربي

an-nasīha li-ba'd-il ixawān = al-mawā'iz = al-ḥikma wa-n nasīha

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۴۳۷۰ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

دکتر مهدوی این نوشته را در شمار آثار منسوب به ابن سینا یاد کرده است. در نسخه «من کلام الشيخ الرئيس» دارد و در آن وصف چهار گونه نفس شده همان که از علی (ع) روایت کرده اند و مجلسی نپذیرفت.

آغاز: و بعده فان اكمل الناس عقلا و اصوبهم رايًا و امثلهم طريقة و احمد هم مذهبا من حسن نظره لنفسه و ...

انجام: علم ان النفس التحف و اكرم الطرف اهداء المواعظ البالغة و الزواجر السراعة و الحكم النافعة و المعارف الناصعة و الحمد لله رب العالمين.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۷۱/۱۵

آغاز: برابر؛ انجام: و الحكم البالغة و المعارف التامة و السلام

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۸ ص ۴۸ (۱۰۸ - ۱۰۹)، اندازه:

۱۶×۱۲سم [ف: ۳۲-۹۶]

۲. همدان؛ مدرسه غرب؛ شماره نسخه: ۱۱۸۷/۲۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ یا سر لوح های زرین؛ کاغذ:

اصفهان، اگ (۱۱۸)، ۲۴ سطر (۲۰×۱۰)، اندازه: ۲۷×۱۷سم

[رشت و همدان: ف: -۱۴۷۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۹۳۸/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهان، گ ۳

(۱۳۰-۱۳۲)، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۱۲سم [ف: ۱۰-۳۵۵]

۴. شیراز؛ محلاتی، صدرالدین؛ شماره نسخه: ۱۷/۸

بی کا، تا: تاریخ ۱۰۵۶ق [نشریه: ۲۷۳-۵]

۵. شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۶۹۵/۷

آغاز: برابر

خط: نسخ خوانا، بی کا، تا: رمضان ۱۰۵۶ق، جا: دارالسلطنه

اصفهان؛ هدایی دکتر میربه صدرالدین محلاتی در ۱۳۴۴ق؛

خریداری کتابخانه از ورثه مرحوم محلاتی؛ جلد: گالینگور، ۲۲

سطر، اندازه: ۱۶/۵×۱۰سم [ف: -۳۴۴]

۶. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۵/۱۷ - ج

آغاز و انجام: برابر

بی کا، بی تا؛ گ ۲ (۵۴-۵۵) [ف: ۱-۲۱۱]

۷. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۱۵/۱۸ - ج

آغاز: بسمله ایها الناس اعملوا ان المدة و ان طالت قیصره و

الماضی للمقیم عبرة و المیت للحي عظة؛ انجام: و الرموز النبویة

لیقوم بها الصورة الدنياویة تم الکلام

بی کا، بی تا؛ گ ۲ (۵۵-۵۶) [ف: ۱-۲۱۱]

● نصيحة للولد الصالح / مواعظ

naṣīḥat-un li-l-walad-iṣṣāliḥ

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۲۷۵/۱۳

خط: نسخ، کا: درجزینی، محمد، تا: ۱۳۰۹ق؛ جلد: تیماج، گ ۳

(۲۷۰-۲۷۲)، ۲۲ سطر (۱۳×۱۰)، اندازه: ۱۸×۱۲سم [ف: ۱۶-۲۳۲]

● نصيحة المتشرعین / مواعظ / عربي

naṣīḥat-ul mutaṣarri'īn

واعظ استرآبادی، سلطان حسین بن سلطان محمد،

۹۸۷ - ۱۰۸۲ قمری

vā'ez-e estarābādī, soltān hoseyn ebn-e soltān

mohammad (1580 - 1672)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۴۹۱

آغاز: البریه و لایخافون عما يتضمن هذا الابه؛ انجام: فانصر ناعلی

القوم الکافرين ... ست و خمسين و الف ۱۰۵۶ من الهجره النبویه

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۵۶ق؛ افتادگی: آغاز [الفبائی: -۵۸۴]

● نصيحة المجاهدات / عرفان و تصوف / عربي

š.-u naṣīḥat-il mujāhidāt

سلمی، محمد بن حسین، ۳۲۵ - ۴۱۲ قمری

sulamī, mohammad ebn-e hoseyn (938 - 1022)

رساله شامل اقوال و گفتار محمد بن ادريس شافعی است در

نصيحت، مجاهدت و آداب معاملات و استقامت احوال به

مشرب صوفیه که جامع به خواهش برخی دوستان نگاشته است.

شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۶۷۲/۸

آغاز: بسمله قال الشيخ ابوبکر محمد بن الحسن قال سمعت الشيخ

الفيہ ابوالحسن علی بن محمد بن احمد ... يقول الحمد لله اولاً و

آخراً ... سألني بعض اخواني هل تعرف للامام ابی عبدالله محمد

بن ادريس؛ انجام: قال سمعت جعفر بن محمد اخلاطی.

خط: نسخ خوانا، بی کا، تا: قرن ۸؛ مصحح، مقابله شده؛ واقف:

سید علی غیائی، ۲۷ رجب ۱۳۷۹؛ جلد: مقوا، گ ۱۰ (۷۲-۸۱)،

۱۹ سطر، اندازه: ۲۴×۱۶سم [ف: -۳۶۰]

س نصيحة الملوك > تحفة الملوك

س نصيحة الملوك > نصايح الملوك

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛؛ جلد سی و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276271

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ۱۳۹۳/۲۰۱۴

● النجاة / فلسفه / عربی

najāt

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

جوزجانی، عبدالواحد بن محمد، ۴۳۸ قمری

jawzjānī, 'abd-ol-vāhed ebn-e mohammad (-1048)

محل تألیف: همدان

دوره جامع فلسفه مشائی و شامل بخش‌های منطق و حکمت و ریاضی است که پس از کتاب شفاء در همدان تصنیف فرموده و تفصیل مطالب را بدان ارجاع می‌فرماید و به روایتی تصنیف این کتاب در طی سفری بوده که با علاءالدوله دیلمی به شاپور خواست رفته. جلد اول این کتاب که حاوی بخش‌های منطق و حکمت طبیعی و الهی است به دست شیخ تدوین یافته و جلد دوم را شیخ ابو عبدالله عبدالواحد بن محمد جوزجانی (-۴۳۸) شاگرد شیخ تدوین نموده است. حاوی هفت بخش به ترتیب: ۱. منطق؛ ۲. طبیعیات؛ ۳. هندسه؛ ۴. اریتماتیکی؛ ۵. هیئت؛ ۶. موسیقی؛ ۷. الهیات.

آغاز: بعد حمدالله و الثناء علیه بما هو امله و مستحقه فان طایفة من الاخوان الذین لهم حرص علی اقتباس المعارف ...

چاپ: فهرست عربی مشار: ۹۴۸؛ مصر، مطبعة شیخ فرج الله کردی، ۵۳۹ص، ۱۳۳۱ق؛ به تصحیح محمد تقی دانش پژوه (تهران، انتشارات دانشگاه تهران: ۱۳۶۴).

[الدریعة ۵۶/۲۴؛ فهرست قناتی: ش ۲۳؛ معجم المطبوعات: ۱۳۱؛ دنا ۱۰: ۵۷۶-۵۷۸ (۵۳ نسخه)]

شرح و حواشی:

۱- شرح النجاة ابن سینا؛ فخر رازی، محمد بن عمر (۵۴۴-۶۰۶)

۲- شرح النجاة ابن سینا؛ اسقرائینی، محمد بن علی (-۸)

۳- افادة فی اطلاعات الواحد

۴- النجاة (منتخب)

۵- الاصول (منتخب) = منتخب کتاب اقلیدس

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳/۳۱۴۹-ف

نسخه اصل: بادلیان ۴۵۶ (Hunt 534)؛ کا: نصر بن منصور بن

عدنان عین زربی، تا: جمعه ۲۸ ذیحجه ۴۶۵ق، جا: شام؛ مقابله شده

با اصل در آغاز محرم ۴۶۶ [فیلمها ف: ۲-۸۵]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۳۴۸ و ۳۷۹۲-ف

کامل دارای منطق و طبیعی و ریاضی و الهی در ۱۱ جزعه؛ خط:

نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۵ و ۶؛ مهر: «لا اله الا الله الملك الحق المبین

عبده محمد اسمعیل»، «افوض امری الی الله عبده ابوبالب»؛ نیز:

«کتاب النجاة تألیف الشیخ رئیس ابی علی الحسین بن عبدالله بن

سینا رحمه الله لخرانة الملك الاجل السيد المؤید المظفر المنصور

شمس الملوك عضد الدین علاءالدولة و جمال الملة ظهیر

الاسلام ابو کالیجار گرشاسب بن عل بن فرامرز حسام امیرالمؤمنین

اعز الله نصره» پس این نسخه برای علاءالوله گرشاسب (زنده ۵۱۳)

نوشته شده؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج، ۳۳۸گ، ۳۲ سطر

(۱۶×۵)، اندازه: ۱۹×۸سم [ف: ۸-۳۷] و [فیلمها ف: ۲-۲۴۹]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۰-ف

نسخه اصل: حسین چلبی ش ۶۴۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۶؛

۲۴۲گ، ۱۹ سطر [فیلمها ف: ۱-۳۹۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۲۳

آغاز: لایخرج منهما کقولک زید مشی؛ انجام: و هو انسان ممیز

عن سایر الناس یتالहे تمت الالهیات من کتاب النجاة و یتلوه

الهندسه و لله الحمد

ج ۱؛ خط: نسخ، کا: حسن بن ابی الفضل شاه بن حسن سامانی

«کذا» جزئی، تا: شعبان ۵۲۴ق؛ افتادگی: آغاز (از آغاز بخش منطق

تا چهار سطر پیش از مبحث مواد «قضایا» را فاقد است)؛ مصحح،

مقابله شده؛ ۱۵۳گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۴-۲۶۳]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۵۳۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۳۹۳]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۲۴

آغاز: قال الشیخ ابو عبید عبدالواحد بن محمد الجرجانی انی

کتب؛ انجام: ممکنا علیها من اصناف النحاسین الی ... من

الوسطی الاولی ...

ج ۲؛ خط: نسخ، کا: سامانی، حسن بن ابی الفضل، تا: ۵۲۴ق؛ از

اواخر بخش موسیقی را ندارد؛ دارای اشکال و دوائر هندسی؛

۷۶گ، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: ۴-۲۶۴]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۹-ف

نسخه اصل: حراجچی اوغلو ش ۱۲۱۴. کامل؛ کا: هرمزدی

صاحبی مایژن آبادی، ابوالفضل فاخر بن محمد، تا: دوشنبه ۲۶

رمضان ۵۳۲ق، جا: نیشابور؛ ۲۰۳گ [فیلمها ف: ۱-۳۹۲]

۷. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۱۴۴۳

شامل: منطق و طبیعی و الهی؛ خط: نسخ، کا: اسمعیل الحافظ القیر

شهری، تا: پایان ربیع الاول ۶۶۳ق؛ تملک: مصطفی بن عبدالله بن

الیاس بن محموددر ۹۶۳ق، بهاء الدین محمد شفیع حسینی در

۱۱۱۷، خلیل با مهر: «یا خلیل الرحمن» در ۱۱۴۴؛ کاغذ:

سمرقندی، ۱۵۶گ، ۲۱ سطر (۲۰×۱۳)، اندازه: ۲۶×۱۸سم [ف: ۵-۷۰۴]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۴۵/۵-ف

آغاز: فصل فی مشارکة الحد و البرهان ... فصل الظن الحق هو

رای فی شیء انه کذا

نسخه اصل: شماره ۳۵۵۹ دانشگاه پرینستن که در ص ع آمده:

«فیها خط الطوسی» و در راهنمای کتاب (۶۴۹/۱۶-۶۵۷) شناسانده

شده. الاجناس العشرة من کتاب النجاة؛ بی‌کا، تا: ۱۵ صفر ۶۸۰ق؛

۱۱گ (۵۱-۶۱ز) [فیلمها ف: ۳-۴۸]

۹. تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۱۹/۹

بی‌کا، تا: قرن ۸؛ قطع: رحلی [ف: ۲۷۲-]

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)، جلد سی و سوم، به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276271

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ۱۳۹۳/۲۰۱۴

شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۷۱۸/۳

آغاز: قال الفاضل جالینوس انی ذاکر لک ایها الحیب طوشرون فی کتابی هذا؛ انجام؛ و صار اضعف لما کان و صار متفاوتاً.

خط: نسخ خوانا، بی کا، تا: ۱۲۲۴ق؛ افتادگی: انجام؛ واقف: سید علی غیائی، بهمن ۱۳۳۸؛ جلد: گالینگور، ۱۴گ (۲۰۷-۲۲۰)، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۰/۵×۱۵سم [ف: ۶۸۱-]

● النبض = رگشناسی = نبضیة / طب / فارسی

nabz = rag-šenāsī = nabziye

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۳۷۰ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e ‘abd-ol-lāh (981 - 1038)

به دستور: علاء الدوله ابو جعفر امیرالمؤمنین کاکویه

تاریخ تألیف: پس از ۴۱۲ق

رساله‌ای است در رگ‌شناسی، در ۸ و برخی نسخه‌ها نه «فصل» نگاشته است.

آغاز: بسمله. سپس مر آفریدگار را و ستایش مر او را و درود بر پیغامبر گزیده ... فرمان خداوند ملک عادل سید منصور مظفر عضدالدین علاء الدوله و قاهر الامه و تاج الملة ابو جعفر حسام امیرالمؤمنین ... بمن آمد که انددانش رگ کتابی بکن جامع که همه اصلها اندروی بود بتفصیل پس فرمانرا پیش رفتم باندازه طاقت و دانش و اینکتاب را بزبان فارسی چنانکه فرمان بود بر توفیق ایزد مقول کردم ...

انجام: اکنون این اصلهای کلی است اندر علم نبض که حکیمان گفته اند و اما نبض بیماریها شاید گفتن بتفصیل. انشاءالله تعالی. تمت الرسالة بعون الله و حسن توفیقه.

چاپ: دوبار با دیباچه و تصحیح جناب آقای مشکوة در تهران به چاپ رسید یکی در ۱۷-۱۳۱۶ش، دیگری به یادگار جشن هزاره ابن سینا در ۱۳۳۰ش.

[ریحانة الادب ۵۸۹/۷؛ فهرستواره منزوی ۳۴۸۷/۵]

شروح و حواشی:

۱- حاشیة النبض

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۵۲/۵-طباطبائی

خط: نستعلیق، کا: حموی، سالک الدین، تا: ۹۹۹ق؛ کاغذ:

اصفهان، ۶گ (۵۷-۶۲)، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۳/۵×۱۵سم [ف: ۱۲۰-۲۲]

۲. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۶۲/۱۱-ب

ناقص است و تا نیمه فصل دوم را دارد و افتاده است؛ خط:

نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ ۲گ (۱۸۲ مکرر پ-۱۸۳ پ) [ف: ۱۲۶]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۲۰/۴

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: دولت آبادی، ۲۱ص (۳۶-

۵۶)، ۲۳ سطر، اندازه: ۱۹×۱۳سم [ف: ۱۸۸-۱۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۵۴۷/۱۹

آغاز: و ضعیف بود از جهت گرفتن حرارت غریزی؛ انجام: برابر خط: نستعلیق، بی کا، تا: با تاریخ ۱۰۲۱ق؛ افتادگی: آغاز؛ کاغذ:

اصفهان، ۱ص (۱۷۴ر)، اندازه: ۱۹×۱۲/۵سم [ف: ۲۳۰-۱۲]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۹۴/۱۹-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۷۳۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۴/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: با تاریخ ۱۰۶۱ق؛ ۱۱گ (۶۵-۷۵پ) [ف: ۴-۷۶۸]

۶. تهران؛ لغت نامه دهخدا؛ شماره نسخه: ۱۹۷/۱

بی کا، تا: پنجشنبه ۴ شوال ۱۰۷۶ق؛ ۳گ (۹-۱۱پ) [نشریه: ۳-

۱۲]

۷. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۱۱۲/۴

آغاز: برابر

بی کا، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهان، جلد: تیماج، ۱۰ص (۲۹-۳۸)،

اندازه: ۲۱/۵×۱۲/۵سم [ف: ۱۹-۱۰۰]

۸. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۰۹۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ واقف: نادر شاه افشار، ۱۱۴۵؛

۱۱گ، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۱۱سم [ف: ۱۹-۲۴۹]

۹. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۳۵۹۵۴

آغاز: بسمله. حمدله ... فصل اول اندر اطلهائی که اول بیاید

دانستن آفریدگار به آن حکمت کامله؛ انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد زمان بن احمد لاهیجانی، تا: قرن ۱۲؛

اهدایی: رهبری، مهر ۱۳۸۶؛ ۸گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۹/۷سم

[اهدائی رهبر: ۹-۴۳۹]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۷۳/۷ ط

خط: نستعلیق، بی کا، تا: با تاریخ ۱۱۷۰ق؛ ۸ص (۱۸-۲۵) [ف: ۴۹۷-۲۴/۳]

۱۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۲۲۴/۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴گ (۱۱-۱۴)، ۲۹ سطر، اندازه:

۱۰×۲۲سم [ف: ۲۸-۳۲۳]

۱۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۶۴۷/۱

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱۱ سطر، اندازه: ۱۴/۶×۹/۲سم [ف: ۴۴۹-۷]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۹۷/۴

خط: نستعلیق، کا: خوانساری، محمد مهدی، تا: شعبان ۱۲۶۳ق؛

۶گ (۵۰-۵۵پ)، ۱۳ سطر (۷×۱۳)، اندازه: ۲۱/۵×۱۵سم

[ف: ۹-۹۳۳]

۱۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۱۵۱/۱۲۳

آغاز و انجام: برابر

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)،؛ جلد سی و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

الكلب، الجمل، الفهد، دودة القز، العنكبوت، النملة؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ در ص ع به خط تازه‌ای «لسان الحيوان» خوانده شده است؛ کاغذ: سفید، جلد: مشما و مقوایی، ۵۳ گ، ۹ سطر (۹×۱۰)، اندازه: ۱۳×۱۸ سم [سنا - ف: ۲ - ۲۳۹]

● **الإشارات و التنبهات / فلسفه / عربی**

al-išārāt wa-t-tanbīhāt

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰؟ - ۴۲۸ قمری
ebn-e sinā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

متن معروفی است در منطق و فلسفه طبیعی و الهی. منطق در ده «منهج» و فلسفه در ده «نمط»: جسم‌ها، جهات، نفس، وجود و علل آن، صنع و ابداع، غایات و مبادی آنها، تجرید، سعادت، مقامات العارفین، اسرار الایات. این کتاب تلخیصی از آراء فلسفی ابن سیناست که دانشمندان بسیاری به آن توجه کرده‌اند. دکتر یحیی مهدوی در توضیح آن آورده است: «کتاب «الإشارات و التنبهات» (در منطق و طبیعیات و مابعدالطبیعه) بر حسب غالب فهرست‌های آثار شیخ آخرین تألیف شیخ رئیس است. لااقل می‌توان حدس زد که آخرین اثر مهم اوست. این کتاب نسبت به کتاب‌های شفا و نجات بسیار مختصر است لکن در عین ایجاز شامل رؤوس مسائل و مطالب مهم است و پیداست که شیخ در انشای آن مخصوصاً نظر به فصاحت و بلاغت به اعلی درجه داشته است؛ و سبک و روشی که شیخ در آن برای بیان مسائل انتخاب کرده است، و عنوان کتاب حاکی از آن است، به کلی این کتاب را از سایر مؤلفات شیخ ممتاز ساخته است. شاید به همین جهت و به علت ایجاز آن و این‌که مخصوصاً در سه نمط آخر این کتاب مطالبی در مقامات عارفان آورده شده است که برای عامه طلاب فلسفه غیرمأنوس بوده است، شیخ نسبت به این کتاب چنانکه در اول طبیعیات و الهیات و در آخر آن تصریح کرده است، و از «المباحثات» (مباحثه اول) هم به خوبی مستفاد می‌شود، ضنت می‌کرده است و آن را مخصوص خواص اهل علم می‌دانسته است. شرح‌ها و ردها و حاشیه‌ها و انتقادات که بر این کتاب نوشته شده و کتبی که در محاکمه بین شارحین ساخته شده است حکایت از اهمیت این کتاب در نزد دانشمندان در دوره‌های بعد از شیخ می‌کند.»

ابن ابی اصیبه (ج ۲: ۱۸) گوید که اشارات بهترین و آخرین نگارش فلسفی شیخ رئیس است و آن را به همه کس نشان نمی‌داد. در فهرست پایان سرگذشت (السیره) نیز چنین آمده است شیخ در دو نامه خود که گویا به بهمنیار یا دیگری نوشته باشد می‌رساند که نسخه‌ای از آن را نزد خود نگاه می‌دارد و جز ابن زیله و مانند او نباید بدان بنگرند از دیباچه و پایان اشارت نیز به دست می‌آید که شیخ بسیار بدان ارجح می‌نهاد و سفارش می‌کرد که به دست هر کس نیافتد.

بن صدرالدین محمد (-۹۴۸ق)

دومین حاشیه اوست بر اشارات ابن سینا و رد بر رد دوانی بر نخستین حاشیه یا «لطائف الاشارات» او.

آغاز: بعد حمد الله علی آلائه، و الصلاة علی أنبیائه ... يقول الفقیر الحقیر ... إني علفت قدماً، تعلیقات اسمها كالمسمى، لطائف الإشارات إلى لطائف الإشارات. ثم بعد مدة عثرت علی قراطیس، سود وجهها بعض الدوانی و القاصرین من أجلة المعاصرین ... فدعانی بعض الدواعی إلى اختیار مقاله و النظر فی حاله

انجام: بل أقول: ظاهر أن مقصود الشيخ من هذا التنبیه علی وجود الجسم المتصل الذی لا تفصیل فیہ بالفعل أصلاً، و یظهر ذلک بإيضاح امتناع حصول الأجزاء.

چاپ: به کوشش عبدالله نورانی در مصنفات غیاث الدین منصور حسینی دشتکی شیرازی، جلد ۲ (تهران، دانشگاه تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی: ۱۳۸۶)

[دنا ۸۴۰/۱ (۳ نسخه)]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۲۰/۴

آغاز و انجام: برابر

خط: تحریری، کا: علی بن محمد بن حسن خوراسکانی، تا: با تاریخ ۱۰۳۵ق، ۶۶ حصص (۱۰۶-۱۷۱)، اندازه: ۱۳×۲۵ سم [ف: ۳۲ - ۱۵۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۱۳۴/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: شکسته نستعلیق، کا: سعد عنایة الله، تا: قرن ۱۰ و ۱۱؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج سرخ ضربی زرکوب، ۶۰ گ (۱-۶۰)، ۲۰ سطر ۵×۱۴، اندازه: ۹/۵×۱۹/۵ سم [ف: ۱۱ - ۲۰۸۲]

۳. تهران؛ مؤسسه مطالعات اسلامی؛ شماره نسخه: ۴۲/۱

آغاز: برابر؛ انجام: الباطل و زعمه الفاسد یکن

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: انجام؛ کاغذ: نازک آهار زرد، جلد: تیماج قهوه بی، ۵۳ گ (۱-۵۳)، ۱۸ سطر (۴/۷×۱۱)، اندازه: ۹/۵×۱۵/۵ سم [ف: ۳۶ - ۳۶]

● **إشارات النباتات و الحيوانات / اخلاق / عربی**

išārāt-un nabātāt wa-l ḥaywānāt

ابن غانم، عبدالسلام بن احمد، - ۶۷۸ قمری
ebn-e qānem, 'abd-os-salām ebn-e ahmad (- 1280)

گویا «کشف الاسرار عن حکم الطیور و الانهار» از شیخ عزالدین عبدالسلام بن احمد بن غانم واعظ (چلبی).

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۷۷

نام مؤلف از فهرست رایبانه‌ای مجلس ذکر شد. از اشارات اقبجوان، الخرام، اسحاب، الباز، الحمامه، الخطاف، البوم، الطاووس، الذرة، الخفاش، الדיک، البط، النحلة، الفراش، الشمع، الغراب، الهمدهد،

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنا)؛ جلد سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276240

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۲۰۱۳

گ ۲ (۸۴-۸۵)، ۲۵ سطر، اندازه: ۱۵×۸ سم [ف: ۳۴-۶۲۷]

تهران؛ علوم پزشکی؛ شماره نسخه: ۲۹۲

● **اسباغ النائل بتحقیق المسائل / فقه / اردو**
asbāq-un nā'il bi-tahqīq-il masā'il

کتوری، ناصر حسین بن حامد حسین، ۱۲۸۴ - ۱۳۶۱
قمری

kantūrī, nāser hoseyn ebn-e hāmed hoseyn (1868 - 1942)

فتاویٰ فقهی و عملی ایشان در نه جزء (برخی هشت جزء) به صورت سؤال و جواب تدوین شده است.

آغاز: بسملة الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد وآله و صحبه الطيبين الطاهرين. و بعد لما كان كتاب الاسباب معلوم في الطب و مشتهرين الاطبا فاخذنا منه فوايد مهمة بان علم الطب واجب عيني على كل يبشر فكان الاقتصار على الاقتصار منه و بالله توفيق و على الله التوكل؛ **انجام**: و علاجه تنقية البدن من البلغم بالايارجات و استعمال القى و تناول الاغذية الناشفة
خط: تحریری، بی کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: انجام (ظاهراً یکی دو صفحه)؛ ۲۴۰ گ، ۱۵ سطر (۱۱/۵×۱۰/۵)، اندازه: ۲۲×۱۶ سم [شربه: ۳-۳۸۳]

● **اسباب و علامات و اوجاع مفاصل و تقرس و نقرس و طریقه معالجه آنها / طب / عربی**

asbāb va 'alāmāt va owjā'-e mafāsel va neqres va tarīqe-ye mo'āleje-ye ānhā

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

چنین نام و چنین کتاب و یا رساله‌ای به شیخ نسبت داده نشده و ممکن است بخشی از دیگر تالیفات او باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۷۰۶/۲

آغاز: بسملة فصل في اوجاع المفاصل و تقرس و اسبابه و علاماته؛ **انجام**: معجوناً لينة مدقوقة و يضمده به نافع ان شاء الله تعالى.

خط: نسخ، کا: عبدالعزيز الحكيم، تا: ۷ رمضان ۶۸۷ ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: میشن، ۳ گ (۱۸-۲۰)، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۶/۷×۱۸ سم [ف: ۱۹-۵۰۰]

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۴۳۱

آغاز: بسملة. کیا ارشاد هین حضرات علمای دین کا اس مسئلہ میں کہ اگر کسی مقام پر چند مسجدین بالکل؛ **انجام**: لکن هذا الناصب قد اعمت العصبية عينه

جزء ۱؛ خط: نستعلیق و شکسته تحریری، کاتب = مؤلف، تا: قرن ۱۴؛ اهدائی رهبری، اسفند ۱۳۷۶؛ کاغذ: نخودی آهار مهره فرنگی، جلد: تیماج جگری رنگ با جداول زرکوب، ۲۰۰ گ، مختلف السطر، اندازه: ۲۴×۱۵/۵ سم [اهدائی رهبر: ۳-۶۱]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۷۹۴۰

آغاز: مسئله اول کیا فرماتی هین علمای دین و مفتیان شرع متین اس مسئله میں کہ سگ چینی کی ظرف؛ **انجام**: اذا مات المقر علی اقراره ثم الموصی له بجميع المال ثم بيت المال و الله اعلم بحقایق الاحکام

جزء ۲؛ خط: نستعلیق خوش، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ اهدائی رهبری، دی ۱۳۸۰؛ کاغذ: حنایی و نخودی آهار مهره، جلد: فرنگی ماشی، ۱۲۴ گ، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۵×۱۶ سم [اهدائی رهبر: ۳-۶۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۴۰

آغاز: بسملة، ما قولکم مدظلمک سید مضطر اولاد امام محمد نقی علیه السلام کو امام ضامن؛ **انجام**: لیکن واقعه در باب روز حدیث نواب هندسی استیناس اسکاھو سکتاھی و الله اعلم.

جزء ۳؛ خط: نستعلیق شکسته، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ اهدایی رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۱۳۰ گ، مختلف السطر [اهدائی رهبر: ۳-۶۲]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۳۱۵

آغاز: کیا فرماتی هین علمای دین و مفتیان شرع متین مسأله جات ذیل میں؛ **انجام**: والله اعلم ۲۹ شعبان ...

جزء ۴؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ اهدائی رهبری، فروردین ۱۳۷۴؛ کاغذ: نخودی، جلد: مقوا، ۳۵۲ گ، مختلف السطر، اندازه: ۳۲×۲۲ سم [اهدائی رهبر: ۳-۶۳]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۲۷۸

آغاز: (س) کیا فرماتی هین علماء دین و مفتیان شرع متین مسأله جات ذیل میں؛ **انجام**: اور سوا اسکی زید کسی طرح طلاق

● **اسباغ المنة في انهار الجنة / كلام و اعتقادات / عربی**

asbāq-ul-minna fī anhār-il-janna

نابلسی، عبدالغنی بن اسماعیل، ۱۰۵۰ - ۱۱۴۳ قمری

nābolosī, 'abd-ol-qanī ebn-e esmā'il (1641 - 1731)

رساله‌ای است کوتاه در نهرهای بهشت و احادیث و روایات در این خصوص.

[ایضاح المکنون ۶۹/۱؛ هدیة العارفین ۵۹۰/۱؛ معجم المؤلفین ۲۷۱/۵]

قم؛ موعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۷۰۴/۶

آغاز: الحمد لله رب العالمين ... اما بعد، فيقول العبد الحقير ... سيحون و جيحون، قال الشيخ شهاب الدين ابن حجر الهيتمي في شرحه؛ **انجام**: و هذا هو الصواب في ذلك و الله اعلم بما هنالك و صلى الله على سيدنا محمد و على آله و صحبه و سلم
خط: نسخ، کا: محیی الدین بن قاسم نبکی، تا: ۱۱۹۶ ق؛ نام کتاب و مؤلف در پشت برگ آغازین نسخه آمده است؛ کاغذ: فرنگی،

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276240

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۲۰۱۲

سطر، اندازه: ۱۷×۱۰سم [ف: ۱-۳۳۴]

به درخواست یکی از دوستان، در چهار «باب».

● استخراج المجهولات العددية / رياضيات / عربی

istixrāj-ul-majhūlāt-il-'adadīyya

کاشانی، عماد الدین یحیی بن احمد، - ۷۶۶ قمری
kāšānī, 'emād-od-dīn yahyā ebn-e ahmad (- 1365)

پنج رساله از کتاب حساب عمادالدین کاشی، که از او کتاب «لباب الحساب» و کتاب «ایضاح المقاصد لفرائد الفوائد» را که شرح کتاب عمادالدین عبدالله بن محمد الخوام البغدادی در حساب است می‌شناسیم. سرآغاز و انجام رساله‌ها عبارت است:

آغاز ۱: بسمله، ان قیل کان شخصا مع کل منهما مال انجام ۱: لظهوره علی من عرف احوال تلك النسب

آغاز ۲: اربعة اسفر کان مع کل منهم مال و اردوا ان یبشروا انجام ۲: فبسطنا هذه الاعداد و خرجت كما اردنا

آغاز ۳: اقر شخص ان لزيد عليه الف و نصف مالمعرو انجام ۳: وهو مال بكر فقد صح ما ذكرناه

آغاز ۴: نريد ان نشترى ثلاثة انواع من الطيور يكون عددها مائة بمائة درهم

انجام ۴: و ان كان صحيحا يمكن الاولى ان يكون الاعداد صحاحا

آغاز ۵: رسالة اخرى في الشهور قيل اذا نوى الشخص من الشهور الاثني عشر و انت تريد ان تخبره به

انجام ۵: فقد بينت ما اردنا بيانه والله اعلم بالصواب

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۲۹۵/۵

آغاز: برابر ۱؛ انجام: برابر ۵

خط: نستعلیق تحریری، کا: محمد حسین بن خلف تبریزی، تا: ۱۰۴۱ق؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: مقوایی، ۶ص (۱۱-۱۶)، ۲۷-۳۱ سطر (۱۱/۲)، اندازه: ۱۶/۷×۲۵/۳سم [ف: ۸-۴۰۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۲۹۷/۶

آغاز: برابر ۱؛ انجام: برابر ۵

خط: نسخ خوش، کا: محمد طاهر مشهدی، تا: ۱۳۰۹ق، جا: مشهد؛ کاغذ: حنایی آهار مهره، جلد: تیماج ضربی زرکوب

ترنج‌دار، ۶ص (۳۸-۴۳)، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۰/۲×۳۳/۱سم [ف: ۱۰-۲۴۲]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۲۹۸

آغاز: برابر ۱؛ انجام: برابر ۴

خط: نسخ، بی‌کاء، بی‌تا [الفبائی: ۴۴]

● استخراج المجهولات العددية / رياضيات / عربی

istixrāj-ul-majhūlāt-il-'adadīyya

حسین بن ابی جامع

hoseyn ebn-e abī jāme'

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۲۰۴۸/۶

آغاز: بسمله، الحمد لله مضعف حسنات المحسنين و جامع الناس الى يوم الدين مبدع الاجساد و مؤلف الاعداد؛ انجام: بلغ ۱۰ و هو المجهول و لنختم هذه الرسالة حامداً و مصلياً على نبيه صلى الله عليه و آله و سلم

خط: نسخ، کا: محمد شریف بن روح الله، تا: با تاریخ ۱۱۰۲ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن سیاه لایی، ۵گ (۶۱-۶۵پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۲/۲×۱۸/۴سم [ف: ۵-۴۱۵]

● استخراج مسألة المجسم المكافئ / رياضيات / عربی

istixrāj-u mas'alat-il mujassam-il mukāfi

ابوسهل کوهی، ویجن بن رستم، - ۴۰۵ قمری
abū-sahl-e kūhī, vayjan ebn-e rostan (- 1015)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۷/۲۲-ف

نسخه اصل: ایصوفیا ش ۴۸۳۲؛ خط: نسخ، بی‌کاء، تا: قرن ۵؛ ۷گ (۱۲۵-۱۲۹) [فیلما-ف: ۱-۴۶۹]

● استخراج مسأله غامض هندسی / هندسه / فارسی و عربی

estixrāj-e mas'ale-ye qāmeze-e hendesi

بابا افضل کاشانی، محمد بن حسین، - ۶۶۷ قمری
bābā afzal-e kāšānī, mohammad ebn-e hoseyn (- 1269)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹/۲

خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: سفید، جلد: مقوایی گردگرد تیماج تریاکی، ۲ص (۱۴-۱۵)، ۱۸ سطر (۱۲×۲۲)، اندازه: ۱۶×۲۲سم [سنا-ف: ۱-۴۸]

● استخراج المسائل بالخطاء = ملحقات شمسیه / فلسفه

عربی

istixrāj-ul-masā'il bi-l-xaṭā' = molhaqqāt-e šamsīye

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ قمری
ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۸۹۰/۲۷

آغاز: بسمله المسائل التي يمكن استخراجها بالخطأين نوعان احمد هما ان لا يكون في اثناء السؤال عدد مقدر معلوم بل يكون کا: محمد رضا بن عزیز الله تونی مشهدی، تا: ۱۱۰۷ق؛ جلد: تیماج خرماپی لولایی، ۲گ، اندازه: ۱۶×۲۳سم [ف: ۲-۲۰۵]

به استخراج المسائل بالخطائين < ذیل الفوائد البهائية

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)، جلد سوم، به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276240

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۲۰۱۲

حدوث الحروف و اختلافها في المسموع في رسالة موجزة
انجام ۱: و الباء عن قلع الاجسام اللينة المتلاصقة بعضها ببعض و
اظن اني قد بلغت الكفاية و عبرت عن المقدار الذي نبغته من
المعرفة تقرباً الى الشيخ الكريم الاستاذ جعلني الله فداه فههنا اختم
الرسالة متوكلاً على الله فهو حسبي و نعم الوكيل
انجام ۲: و يسمع اكثرها من الطيور و من لغات أهم شبيهة اللغات
بنغم الطيور. و الظن اني قد بلغت الكفاية و عبرت عن المقدار
الذي تبلغه معرفتي فجاز ان اختتم الرسالة. تمت رسالة مخارج
الصوت و الحروف لابي علي، رح.

چاپ: قاهره، ۱۳۳۲ق و ۱۳۴۸ق

[الذريعة ۱۱/۲؛ فهرست آثار ابن سينا (مجلة معارف، دوره نهم شماره ۲)؛
الاقواف العامة موصل ۹۳/۲؛ مهدوی، فهرست مصنفات ۳۰؛ دنا ۱: ۷۱۶ (۲۷)
نسخه: بعضی از نسخه‌ها مربوطه به رساله «حدوث الحروف» ابن سیناست که
خلط شده]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۹۹/۵
آغاز: برابر ۱

مشمول بر شش فصل، فصل چهارم و پنجم و ششم که در نسخه
دیگر با این نسخه موافق نبوده عیناً در آخر مندرج گردیده؛ خط:
نسخ، کا: نوح بن یوسف بن علی سیرافی، تا: چهارشنبه ۱۵ رجب
۵۶۹ق؛ قطع: وزیری، اندازه: ۱۱/۵×۱۹سم [ف: ۲-۳۵۶]
تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۹۴/۵-ف و ۴۷۶۰/۱-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلم‌ها-ف: ۱-۵۶۴ و ۳-۱۰۳]
۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۰/۴-ف

نسخ اصل: اونیورسیتیه ش ۴۷۱۱. در شش فصل؛ خط: نسخ، کا:
الحوفی المتطبب، تا: اوایل شعبان ۵۷۰ق؛ در پایان آمده «و کتبه
الحوفی المتطبب فی اوایل شعبان سنة ثمان سبعین و خمسمائة
یومئذ و صلاح الدین یوسف بن ابوب نایبا بیاب الموصل
بالحمامات»؛ ۶گک (۲۸-۳۳)، ۲۴ سطر [فیلم‌ها-ف: ۱-۴۳۸]
۳. تهران؛ مهدوی؛ شماره نسخه: ۵۸۷/۱۵
خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۶؛ ۶گک (۲۱۷-۲۲۲پ)، ۲۲ سطر
[نشریه: ۲-۱۲۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۹۱/۱۵-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلم‌ها-ف: ۱-۵۶۴]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۶۵۱/۱۰

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۷؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: میشن سیاه،
اندازه: ۱۲/۷×۲۱/۴سم [ف: ۷-۴۵۱]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۳۸/۱۴-ف

نسخه اصل: نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۴۸۵۳؛ بی کا، تا: شاید اوایل
قرن ۷؛ ۷گک (۱۰۲-۱۰۸)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۲×۱۷سم [فیلم‌ها-
ف: ۱-۴۷۲]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۹۰/۲-ف

و معطر که بری او در کوه‌های بلند هندوچین و ماچین در
فرنگستان عمومیت دارد؛ انجام: برابر
جلد سیم؛ خط: نستعلیق شکسته، بی کا، تا: ۱۷ ذیحجه ۱۳۲۴ق؛
کاغذ: فرنگی، جلد: مقوایی با تیماج قرمز، ۳۴۳گک، ۱۰ سطر
(۱۲×۶)، اندازه: ۱۷×۱۰سم [ف: ۳-۹۲۷]

● اسباب التدویة / طب / فارسی

asbāb-ot tadvīye

طیبی کرمانی، ق ۱۳ قمری

tabībī kermānī (- 19c)

در هزار مطلب در طب زمان قاجار.

[فهرستواره منزوی ۳۲۷۷/۵]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۴۰۲

خط: نستعلیق، کتاب = مؤلف، تا: جمعه ۱۲ ذیحجه ۱۲۹۲ق؛ با
فهرست نویسنده در روز دوشنبه ۱۵ ذیحجه ۱۲۹۳ در دارالفنون؛
کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۲۷۷گک، ۲۰ سطر
(۱۱×۱۶)، قطع: خشتی، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۱۶-۵۴۶]

● اسباب حدوث الحروف = معرفة حدوث الحروف

= مخارج الحروف = مخارج الصوت / فلسفه / عربی

asbāb-u ḥudūt-il ḥurūf = m'arifāt-u ḥudūt-il ḥurūf =
mxārij-ul ḥurūf = mxārij-uṣ ṣawt

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

به‌خواهش: ابو منصور محمد بن علی بن عمر بن جبان
رساله‌ای است در چگونگی حروف، شامل شش «فصل»: ۱.
حدوث صوت؛ ۲. سبب حدوث حروف؛ ۳. تشریح حنجره و
زبان؛ ۴. اسباب حرف از حروف؛ ۵. حروف مشبیه به این
حروف؛ ۶. در این که این حروف گاهی از حرکاتی غیرنطقی
شنیده می‌شوند. دکتر مهدوی سه کتاب یا سه روایت با این نام
می‌شناساند که سومین آنها مطابق این رساله است. این رساله نیز
بیش از یک تحریر دارد.

آغاز: ۱. بسمله. الحمد لله وحده حمداً يستأهله بعظمة ذاته و بسعة
رحمته و فیضان جوده و صلوته علی نبيه محمد و آله و بعد فلیس
کل قابل هدیه محتاجاً إليها و لا کل طالب تحفة. فاقدماً لها بل
ربما آثر الغنى فی ذلك اکرام الفقير و توخى الكبير به البسط من
الصغير و الشيخ الكريم و الاستاذ ابو منصور محمد بن علی بن
عمر ادام الله فضله

آغاز: ۲. بسمله، ما کل من یقبل هدیه او اتهب شیئا یكون عادما
لذلك الشئ فقد یقبل الغنى من الفقير عرضاً ... و الاستاذ
ابو منصور محمد بن علی بن عمر بن جبان طلب منی طلب
مباشرة لا یتطلب افتقار أن أکتب له الحاصل عندی من معرفة

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فتخا)، جلد سوم، به کوشش، مصطفی درایتی، تهران: سازمان

DIA 276240

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۲۰۱۲

نام این نامه اردی بهشت xx بیارایم او را چو خرم بهشت»
آغاز: ابر پاک یزدان فراوان سپاس xx که ما را ز اهریمنان داشت
پاس.

انجام: رساندم بسر آنکه این داستان xx که بود از گل آراسته
بوستان.

[فهرستواره منوی ۱۳۰/۱۰ و ۱۵۴۳/۳]

۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۳۲۷

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق خوش، بی کا، تا: قرن ۱۳، جا: تهران؛ کاغذ: فرنگی،

جلد: تیماج، قرمز مقوایی، ۱۱۵ گ، ۲۱ سطر (۲۵×۱۴)، اندازه:

۳۴/۵×۲۱ سم [ف: ۳ - ۳۸۹]

۲. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۴ - ب

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز

ضربی، ۱۲۰ گ، ۲۰ سطر (۲۵×۱۴)، اندازه: ۳۴×۲۱ سم [ف: ۱ - ۲۳]

۳. تهران؛ سلطنتی؛ شماره نسخه: ۵۵۹

آغاز: برابر؛ انجام: بود تا جهانرا بهار و تموز xx جهان پادشاه باد

آئین فروز

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ مجدول، مذهب، با سرلوح مذهب

مرصع؛ کاغذ: ترمه، جلد: مقوای روغنی بوم گل ماشی منقش به

گل و بوته الوان دارای چهار لچکی مذهب در حاشیه زمینه

مشکی دانه تسیحی طلایی بینهما یک حاشیه زمینه قهوه‌ای منقش

به ریشه گل و غنچه الوان با پیچک‌های طلایی، ۲۵۵ ص، ۱۹ سطر

قطع: وزیری، اندازه: ۲۱/۴×۳۵ سم [ف: ۳ - ۴۹۳]

● الارزاق = تقدیر الارزاق / فلسفه / عربی

al-arzāq = taqdīr-ul arzāq

ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۹۳۷ - ۴۲۸ قمری

ebn-e sīnā, hoseyn ebn-e 'abd-ol-lāh (981 - 1038)

گویا به درخواست: ابوسعید ابی الخیر

رساله‌ای است در بیان حکمت اختلاف تقدیر مردم در رزق و

تفاوت آنها در روزی که در پاسخ به چگونگی عدالت در

ارزاق؛ کافری ثروتمند چون سهل بن مطران، و مؤمنان بینوا (؟)

نوشته شده است. دکتر مهدوی از نسخه ایاصوفیه نقل می‌کند که

به جای کلمه شیخ رئیس نام کامل ابن سینا را دارد و از نسخه

«احمد ثالث» این عبارت را می‌افزاید که: «بالتماس الشیخ ابی

سعید بن ابی الخیر».

آغاز: بسمله. هذه رسالة فی الأرزاق أثبتت مما جرت بین الشیخ

الرئیس و بین جدلی معاصر له ثم هذبها الشیخ غایة التهذیب.

الحمد لله و نعوذ بالله من علم یسلما إلى الجهل بعدله و الجمود

بفضله ان كثيرا ممن لم یستطع ال سطر فی الشان

انجام: ما یطول القول استخراجه حتی لا یوجد من العالم شیئی

آوریل ۱۸۷۱م طول می‌گشت و سرانجام با شکست فرانسه پایان
می‌پذیرد. در آن از کمون قرانسه و بازگشت ناپلئون سوم بر
اریکه سلطنت نیز سخن می‌رود.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۲۸

آغاز: بعد از آنکه ملت اسپانیول بتاريخ ماه سبطامبر فرانسوی سال

هزار و هشتصد و شصت و هشت عیسوی مطابق سنه ۱۲۸۵ هجری

شورش نموده ملکه الیزابت را بیرون کردند؛ انجام: و واقعات

بزرگ. .. از ماه ژوئیه هزار و هشتصد و هفتاد تا ماه آوریل هزار و

هشتصد و هفتاد و یک عیسوی اتفاق افتاد بصوب مقصد اختتام

صرف عنان نماید مأمول آنکه اگر ارباب ذکاء بسهو و خطائی

برخورند بگرلک عقو یحک و اصلاح آن مبادرت فرمایند که

انسان منشأ نسیان است

خط: نستعلیق، کا: محمد مهدی ابن علی ابن یوسف الحسین

تبریزی، تا: سه‌شنبه دهه دوم جمادی الاول ۱۲۸۸ق، جا:

پطرزبوغ؛ در صفحه اول به خط ناصرالدین شاه نوشته شده این

کتاب تماماً ملاحظه شد؛ کاغذ: فرنگی، جلد: پارچه قرمز،

۱۰۱ گ، ۱۵ سطر (۱۷/۵×۱۰)، اندازه: ۲۵×۲۰ سم [ف: ۱ - ۲۳۴]

● اردو نامه حکیم سلطان بوسعید / شعر / فارسی

ordū-nāme-ye hakīm soltān bū-sa'īd

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۲۵/۷۲-ف

بی کا، بی تا [فیلم‌ها - ف: ۳ - ۲۱۲]

● اردوی همایون تشکیلاتی / تاریخ جنگ / ترکی

ordū-ye homāyūn-e taškīlātī

در موضوع علوم جنگی

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۹۱۸۱

آغاز: اوردوی همایون تشکیلاتی دولت علیه عثمانه؛ انجام: ۴ بابر

اقدار ۵ بانا اسکی ۶ آخچی فرسه ۷ صاقه باشی.

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۳۲۹ق؛ افتادگی: انجام [رایانه]

● اردیبهشت نامه / شعر، تاریخ پیامبر اکرم (ص) / فارسی

ordībehešt-nāme

سروش، محمد علی بن قنبر علی، ۱۲۳۸ - ۱۲۸۵ قمری

sorūš, mohammad 'alī ebn-e qanbar 'alī (1823 - 1869)

مثنوی است در سرگذشت پیامبر از زمان زادن تا بعثت و وفات و

سپس شرح حال یکایک دوازده امام شیعه، مؤلف می‌گوید:

«سخن از علی گوی و پیغمبر xx در آن یازده شاه دین پرور».

وی این مثنوی را در چهل سالگی به نام شاه روزگار خود سروده

است (مجمع الفصحاح ۲/۱۸۴) و درباره آن نام آن می‌گوید: «کنم

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنا)، جلد سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276240

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۲۰۱۳